

NA-174

Somogy megyei Múzeum
Képtárja adatkártya

NA-174

Szűfő: Pállos János

Szűfős ideje: 1956.

Tautalau. Monográfia

11 lap, 11 képcsop.

20 db fotó

Földrajzi mutató: Ortopala
Kézműmutató, XXVIII

Iratgyűjtő

**MSZ 5617
PAPIRIPARI VÁLLALAT**

KISKUNHALASI GYÁRA

feltételek

187 tétel alatt

RIPPL-RÓNAI MŰZEUM KAPOSVÁR

TV/49/1

187.-

NA-1711

Somogy megye

Osztopán község

monografiája

Összeállította

Pallos János

1954.

Szabolcs megye
OSZTOPÁN község
monografiája.

Összeállította.

PALLOS JÁNOS.

T Ö R T É N E T IA/. Megye.

Földrajzi fekvésénél fogva Somogy azon megyék közé tartozik, melyek az emberiség bölcsőjéből ki - indulva az összes népvándorlásoknak útjába esett.

Somogymegye legrégibb leleteit Ságvárról ismerjük. A Lukasdomb tetején tanyázott a jégkori emberek egy csoportja tarándszarvasra vadászgatva. Kevakóból készült kőeszközeit és azoknak pattintott hulladékanyagát vastag réteggel betakarta az akkortájt peralokban lerakódó lösz: a sárgaföld. A vadásztanya helyén talált tűzifa-maradványok tanúsága szerint kb. 15,000 éve, a klíma a mainál hidegebb volt. Vidékünkön törpe hegyifenyő termett.

Újabb kőkörban vidékünkön a halottakat oldalukra fektetve, zsugorított helyzetben helyezték a sírgödörbe. A halott mellé cserépedényekben ételt és italt tettek. Vele temették el szerszámjait, fegyvereit, ékszereit.

Ebben az időben a megmunkálás alá vett földet kapával törték fel. A kézzel gyűjtött szemeket / buza, árpa, köles, mák, len / vermekben tartották. A gabonaféléket nagy őrlőköveken lisztté őrölték.

A bronz-korszakban a halottakat elégették. A hamvakat cserépuhába helyezték. /I.e. 2000-1000-ig/.

A megye első állandó lakói valószínűleg a Kis-ázsziából idevándorolt árjak voltak.

A feltárt kőkori telepek alapján megállapították, hogy a Mecsekhegy elágazásainak oldalán, Tolna-megyén át jutottak el Somogy területére. A Dráva és a Sió csatarna közén folyt az akkor még hatalmas Kapos és Koppány vizének széles medre önként kínálkozott a vándorok útjául. Úgy a Dráva, mint a Sió környéke ingoványos talaja miatt hozzáférhetetlen volt, őstelepek Tolna és Baranya találkozásánál keletkeztek, s innen nyugatra indulva a Kapos medrén lépték át Somogy határát. E mellett szól a Mecsekhegytől Tolna délkeleti szélén végighúzódó és feltárt őstelepek is.

A vándorlásnak másik útja Tolna n. északra nyúló kőkori telepein vezettek át, melynek egy része szintén a Kapos medre körül terült el, s az ismert regöli nagy őstelepeknél ágazott el a Koppány menté-

re. A vándorlás útja a sághegyi geszteny völgyi őstelepeken át a Pogányvárba vezetett, majd a „Körisesvíz” mentén a Balaton felé és a somogyvári őstelepen át Somogy belsejének északibb részébe húzódtott. A kő és bronz-korszakban Somogy eme részei már lakottak voltak.

Az időszámítás előtti három utolsó században a kelták telepedése idején virágzó telepek voltak Somogyban. A kelták nagy műveltséggel bírtak. Ezt bizonyítják a művészi kiállítású bronz tárgyaik, valamint a szalacsikai magaslaton talált őskori telepe. Kelta leletek u.m. köpüvésők, sarlók, szablyák, sátorvasak kerültek elő Kaposmérő és Kisasszond községben is.

Szalacska volt a kelták dunántúli gócpontja, itt székelt a törzs feje: a fejedelem.

Az etruszoktól a bronzedények művészi elkészítését-, a macedonoktól a pénzverést sajátították el. A szalacsikai pénzverde és öntőműhelynek kb. 400 db-ból álló teljes felszerelés a sümegi muzeumban látható.

I.e. 400-tól a római hódítások idején a vas tömeges elterjesztői nálunk a kelták voltak, akik nyugatról délkelet felé vándorolva jutottak vidékünkre. Eszközeik, fegyvereik, szerszámok a kovácsmesterség magas színvonaláról tanuskodnak. A bányászat fellendülése is az ő nevükhöz fűződik. Iparuk fejlettségét mutatja, hogy ők használták először a Kárpát-medencében a fazekas-korongot. A leletek tanuskodnak arról is, hogy ismerték a megvasalt ekét és a szőlőmetszésnél használt kést, a kacert.

A kelták virágzó telepeit Octavianus Augustus római császár I.u. 8-ik évben meghódította, egész Pannoniát azonban csak a II.szdban Marcus Aurelianusnak sikerült meghódítania.

Pannoniát Trajanus császár uralkodása alatt a 105-107 években két részre osztották. Somogy Felső-Pannoniához / Pannonia Superior / tartozott. A Duna-Tisza közéből kiűzött jazigok, vandálok, quadok a Dunántúlra kéredzkedtek, a versenyt pusztították a Dunántúlt.

A rómaiak korában a rabszolga-társadalom termelési viszonyait a római hódítással kerültek a Dunántúlra és így Somogy területére is. Ezzel a termelési viszonyaik is térhódítottak, amelyek szöges ellentétben állottak a helyi lakosság paraszti földművelésével és állattenyésztésével. A rabszolga-erővel dolgozó nagybirtokkal a helyi lakosság szembekerült. Az egyenlőtlen gazdasági harcban az őslakosság a fontosabb útvonalakról visszahúzódtott és gazdasági jelentőségét elveszítet-

te. Kénytelen volt a nagybirtok szolgálatába állni mint bérlő, vagy katona, vagy rabszolga. Így messze került otthonától, sokszor vissza sem tért.

A hunok 432-ben teljesen elseperték ezt a birodalmat. Attila halála után 452-ben a hunok birodalma is összeomlott és az osztrogótok /452-488/, svévek, longobardok /534-569/, majd az avarok birtoka lett.

Az avarok földjeik megművelésére alkalmas szlávokat fogadták be. Állandó lakásaik nem voltak, városok nem épültek. Ellenük az első támadást a frankok császára Nagy Károly intézte 791-ben. 795-ben az avarok az urok népével együtt felvették a keresztiséget, és behódoltak a frankoknak. De a nyugalom nem tartott sokáig, forrongás tört ki. Nagy Károly fia; Kis Pipin 796-ban öldöklő hadjáratot indított az avarok ellen, leigázta őket, s Pannoniát Bajorországba kebelezte. Egyházilag pedig Pannonia nyugati részét Arnó salzburgi érseknek adományozta. Megindult az erőszakos térítés, mely ellen az avarok és a szlávok 799-ben ismétellen fellázadtak. A szörnyű irtóháború alatt az avarok teljesen kipusztultak s Felső Pannonia 817-ben végleg Bajorország tartozéka lett. Alsó Pannonia Friauli herceg kormányzása alá került.

A IX. szd.-ban Alsó Pannonia elnéptelenedett részeibe szlávok vándoroltak be, az avarok megmaradt csekély része elszlávosodott. Ugyanekkor a hódító bajorok valóságos gyarmatosító politikát űztek, a Balaton környéki falvaknak német neveket adtak.

Német Lajos uralkodása idejében a IX. szd.-ban Zala-, Somogy-, Baranya a Privina szláv fejedelemséghez tartozott. Arnulf frank király és római császár idejében a szlávok kemény harcot vívtak a németek ellen, s ezek zsarnoksága elől erdőbe és homoksávokba menekültek.

A pannoniak messze földön ismert szekeresek voltak. Az erdők jó fát adtak a könnyű kocsik és nehezebb társzekerek készítéséhez. Szalacsán egy kocsi gyártó bognár egész szerszámkészletemaradt reánk nagy kanalas fűrókkal és abroncs-húzókkal.

A honfoglaló ősök a meghódított Dunántul földjét törzsek, nemzetségek és ágak szerint osztották szét. Már Árpád fiait követő nemzedék hatalma Veszprém és Somogy egész területére kiterjedt. Erre engednek következtetni Fajsz és Juta helynevek is, melyek az Árpád nemzetségében használatos ósmagyar személynevek voltak. Árpád négy fia közül az egyik Jutas, ennek fia Fajsz, aki 944-ben a magyarok fővájdája volt.

Ebből a törzsből származott Koppány vezér, Somogyvár ura, Somogy leghatalmasabb birtokosa, akinek

nagyvívágyása volt az oka a pogányság lázadása a kereszténység ellen 998-ban. István maga vezette a pogányság elleni küzdelmet, mely István győzelmével és Koppány halálával végződött. A küzdelem után István Koppány összes birtokait, valamint Somogy minden termékének tizedét a pannonhalmi apátságnak adományozta.

1001-ben István megkoronázatta magát. A nemzeti királyság megalakulásakor az ittlakó szlávok a magyarságba olvadtak. De új népek is telepedtek le.

Somogy területére először bessenyők költöztek be, kiknek egy csoportját Zoltán fejedelem az ország nyugati részébe telepített le. Erről III. Béla 1193-ban kiállított megerősítő-levele is megemlékezik, de emléküket a helynevek is őrzik. Pl. Rinyabessenyő, Terra Bessenew, stb.

1091-ben I. László Somogyváron a saint gillesi bencések részére monostort alapít. E szerzetesekkel együtt francia telepések is beköltöztek, kik francia telepet alkotva másfél századon át megőrizték nemzetiségüket. 1414.-ig, a konstanci zsinatig, Szt. Egyed somogyvári apátsága a francia St. Gilleshez tartozott. Az első századokban innen kapta szerzeteseit, s így a franciák a vezetők a monostorban, míg csak Zsigmond király Somogyvárt el nem szakította a francia anyaapátságtól.

A pannonhalmi apátság 1220 táján somogyi birtokaira tótokat, 300 háznépet telepített le, kik idővel beolvadtak a magyarságba. Ilyen telepítvény Ropolyfő. A telepítésekkel Istvánnak és utódainak célja a kereszténység megszilárdítása volt..

Koppány leveretése után megszűnt az ellenségeskedés. Az összes várak királyiak lettek, az ittlakó lakosság kir. várszolgák. Megindult az újjáépítés. Az újjászervezés alapja Koppány vára, Somogyvár, a fejlődés központja. Innen kapta a vár körüli terület a Somogyvármegye nevét.

A várbirtokokra vonatkozó első oklevelek a XIII. század első évtizedeiből valók. 35 várszerkezetről tesznek említést, de számuk valószínűleg több volt. Ezen oklevelek szerint Somogy átnyúlt Belovár- Körös területére is. A XIV-XV-szd. okmányai királyi-, királyi-, valamint királyi szolgálmányosok és szolgák lakóhelyéről tesznek említést.

Somogyban rengeteg egyházi birtok volt. A várjobbágyok birtoka a terjeszkedés, illetőleg öröklés alapján annyira szétforgácsolódott, hogy a későbbi utódok a távoli Garicsba, IV. Béla testvére, Kálmán herceg földjére vándoroltak.

IV. Béla bőven osztogatott várépítési kiváltságokat. Ennek következménye, hogy kialakult a hatalmas főnemesség, a köznemességgé lesüllyedt, ősi nemzetségek sarjai mindjobban érezték a tömörülés szükségességét. Ezekhez csatlakoztak a várjobbágyok, kiknek a létérdekét a várjavak elidegenítése a legjobban sújtott. Kialakult a nemek megyei önkormányzata, átalakult a vármegye tisztkara. Így lett a várispánból főispán, az udvarbíróból alispán.

A tatárjárás előtti korban Somogy vármegye kormányzói:

A Győr nemzetségből Ottó /1061/, ki Salamon király későbbi nádora,

Záh nembeli Tamás /1185-89/,

András /1196-1202/, kinek neje Margit, II. Endréről kir. nagynéje,

a Győr nembeli István fia. Csépan /1206-08/,

a Kán nembeli Siklósi Gyula bán /1219/, és a

Kán nembeli László /1236-37/.

A legelső udvarbíró Cabán volt, ki 1237-ben a Kán nembeli László alatt szolgált.

Itt megenlíthetjük, hogy 1241-ben Kélmán hg. a mohi csatában megsebesült, Tóterszágba menekült, de Segesden megrekedt, s ennek kolostorában sebeibe belehalt.

Robert Károly alatt átszervezték a közigazgatást, s a szóbeliség helyett az írásbeliséget vezették be. Kialakult a vármegyei jegyzőség.

A megyei önkormányzat legfontosabb tisztviselői a szolgabírák lettek. Az 1291. évi XVI. tc. Somogyban számukat négyben állapították meg. 1318. május 1-én egy birtokperben mind a négy szolgabíró ítélkezett. Az első írásos okmány szerint Somogyváron 1322-ben Zsámboki Miklós főispán elnökségével a négy szolgabíró és a vármegyei nemesség részvétellel közgyűlést tartottak.

Nagy Lajos a nádori közgyűlést honosította meg. Ezzel a biráskodást akarta megkönnyíteni. Sok viszályra adott okot ez a biráskodási mód, s ezért 1486. évi I. tc. megszüntette ezt az intézményt.

I. Ulászló alatt 1444-ben két főispánja volt a megyének. Egy 1441-ből maradt oklevél szerint: Újlaki Miklós erdélyi vajda és Tamási Vajdafi Henrik.

A középkorban 17 vár állott Somogy területén. Ennyiről emlékeznek meg az oklevelek. A tatárjárás előtti időben csak egy megerősített helye volt: Somogyvár. Ez időben idetelepített francia iparosok a

vár oltalma alatt űzték csendes foglalkozásaikat. A városi szervezet magával hozta a kiváltságokat. A közép-korban 22 kiváltságos hely volt, melyek vásártartó és vámszabadalmakat élveztek.

III. Béla és II. Endre alatt a Jánps-lovagok is hatalmas birtokokat kaptak. /Csurgó, s másutt/.

A tatárdulásnak sok somogyi falu esett áldozatul. A király visszatértekor a Hahót nembeli Arnold 1242-ben nádori méltóságra emeltetett, s ő kapott megbízást, hogy Somogyban a megrendült személy és vagyonbiztonságot helyreállítsa. Oklevelek szerint IV. Béla a birtokviszonyok rendezése céljából 1255-ben IV. 25.-én Csurgon is megfordult.

A gyászos kimenetelű mohácsi csatában sok somogyi vér folyt. De a mohácsi vész Somogy megyének történetében egyuttal forduló-pontot is jelent. A kir. koronáért folyó versenygések közepette megfeledeztek a török áradat elleni védekezésről.

Két eseményről emlékezünk meg. Tinódi Lantos Sebestyén, az utolsó nemzeti vándor lantosunk 1542-ben elhagyta Somogyvárt, ahol 1534-től Török Bálint gyermekeit tanította. A másik nagy esemény Szigetvár ostroma. 1566.

A török hódoltság idején a szakadatlan harcok alatt a régi lakosság teljesen kipusztult, a lakatlan, lerombolt, puszta vidékekre rácok telepedtek le.

A somogyi határkiigazítás után végleges határait a XVII. szd.-ban megállapították, de a dicsőséges kurucvilág egy évtizedre eltolta ennek végrehajtását. 1709-ben nagy nyomás hatása alatt a kurucok elhagyták Somogyot, 1710-ben a császáriak átvették a hatalmat. Megemlítjük, hogy a somogyi kurucvilág utolsó éveiben Somogyban született Rákóczi udvari zenészének, Czinkának leánya: Czinka Panna.

A török pusztítás és a kurucvilág után a bécsi udvarnak erőszakos németesítő politikája erősen megakasztotta a kiegyensúlyozott élet helyreállítását. Első dolog volt a közbiztonság és a közegészség helyreállítása, rendezése. Rendezték a közigazgatását. II. József önkényes és újító, de németesítő törekvései kis időre ismét megállították a fejlődést, de a nemzeti önérzet fellángolt Martinovics és társai megjelenésével.

Az 1848-49 évi szabadságharc-mozgalomnak Somogyban kiváló talajra találtak. A nemzeti felébredés magával ragadott mindenkit, aki magát magyarnak vallotta. A szabadságharc leverésére küldött horvát csapatok Somogyon át vonultak a Balaton és a Duna melléké-

kére, de az osztrák csapatoknak is útjába esett. A szabadságharc leverése után Somogyra súlyos terheket róttak.

A kiegyezés után, az újjáépítés korában a kitűzött célok nagy része megvalósult. Megszabadultunk a li-dércnyomástól. Különösen említésre méltó sikereket ért el a mezőgazdaság, erdőgazdaság, állattenyésztés és szőlőművelés terén.

Mindezek a célok és sikerek koránt sem hasonlíthatók össze azokkal a célokkal és sikerekkel, amelyeket a demokrácia 1945-ben ért el.

B/. Osztopán.

Az eddig elmondottak az egész megyére vonatkoznak. Osztopán községet a most elmondandók érdeklik.

A feltárt kőkori leletek arra engednek következtetni, hogy a Koppány akkori széles medre mellett felhúzódó sávon a vándorok ezen a vidéken is jártak és telepedtek le. A szlávok beözönlésükkor ide is elvetődtek.

A rómaiak hódítási útja Aquincum felé, Sabáriába, Pécs környékére, bizonyára itt is keresztül vezetett, összekötő kapcsok maradtak itt. Ezek csak feltevések.

A honfoglaló magyarok pedig minden bizonnyal a mi községünket, illetőleg ennek területét is bírták.

Egy tényt el kell fogadnunk, s ez az, hogy a somogyi vár hatalmas urának, Koppány vezérnek birtoka nem csak Somogyvár volt, hanem az ezt környező területek is. Természetesen találjuk, hogy községünk területe Koppány birtoka volt. Leveretése után kir. birtok, a lakói kir. várjobbágyok lettek. Ezek a jobbágyok hadiszolgálatuk fejében földet kaptak, amely földet hadviselésre alkalmas fiú-utódaik örökölték. Hogy a mi községünk területén valóban volt-e ekkor már település, feljegyzést nem találtunk.

A pannonhalmi bencések somogyi birtokára az ott élő népek szaporítására több ízben telepítettek ide tótokat, kik idővel beolvadtak a magyarságba. A mi községünk is ehhez a birtokhoz tartozott. A valószínűség azt mutatja, hogy Osztopán területére is jutott a tót telepesekből. Mutatják ezt a község, és községrészek elnevezése: Osztopán, Viszak, Krája, Málica, Unsica, stb. De nem hagyhatók figyelmen kívül a község néhány ősi családjának a neve: Wodicska, Matán, Ferka, stb.

A község nevével kapcsolatban több feltevést halunk. Az egyik, hogy 100 úr volt a föld tulajdonosa: sztopán.- A másik feltevés, a melyet a régi okmányokból vesszünk, s ez a honfoglaló magyarok egyik csoportjának ve-

Ha figyelemmel kísérik a településeket, a követ-

†

nek Somogyban folyód, Boglár hegyet. deseken keresztül vulkán jelenségek törték ki. Ilye-
rétég lassan süllyedni kezdett, megrepedezett, a repe-
A pannoniát réteg kb. 250-300 m. vastag. Ez a
Ezzel kezdődik a megye felszínének kialakulása.
mocsári üledéket észlelünk. Végre teljesen kiszáradt.
Tolyam-medreket homokkal, kavicsokkal kitöltve, másutt
ja, az is, hogy a felsőbb rétegekben gyakran találunk
Hogy a somogyi tálaj tenger maradványa, bizonyít-
alokt. Ez Somogy egyedül köve.
homokosabb rétegek között a messz néha kemény réteget
sárgás színűt ott, ahol növénytakaró nem borítja. A
homok sárgás színe és a lösz adja a halomvidék fakó,
Valóban alkalmas a téglá, gyártására. /1. Osztopán/. Kt-
Az agyag kékes-szürke a benne lévő mágnesevástól. Kt-
gyek közelében durvább, a hegyektől távolabb finomabb.
rétegek rakodtak le. A homok csillámban gazdag, a he-
A pontusi /pannoniai/ tengerből homok és agyag-
csigát, kagylót utalnak erre.
ger, mert idovel kiédesedett. A lerakódott réteget,
Lepte el. Ez a tenger nem volt egészen közönséges ten-
Somogy területét valamikor a pannoniát-tenger
ru lakosság keletkezésére kiválóan alkalmas.
a vidék egyhangúnak mondható, de földművelésre és su-
ve találunk kemény követ. Ezért ilyen szempontból ez
homokból és löszből alakult halomvidék, csak elvett-
leten fekszik Somogy megye. Felülte csupa agyagból,
A Balaton és a Dráva között húzódó széles terü-

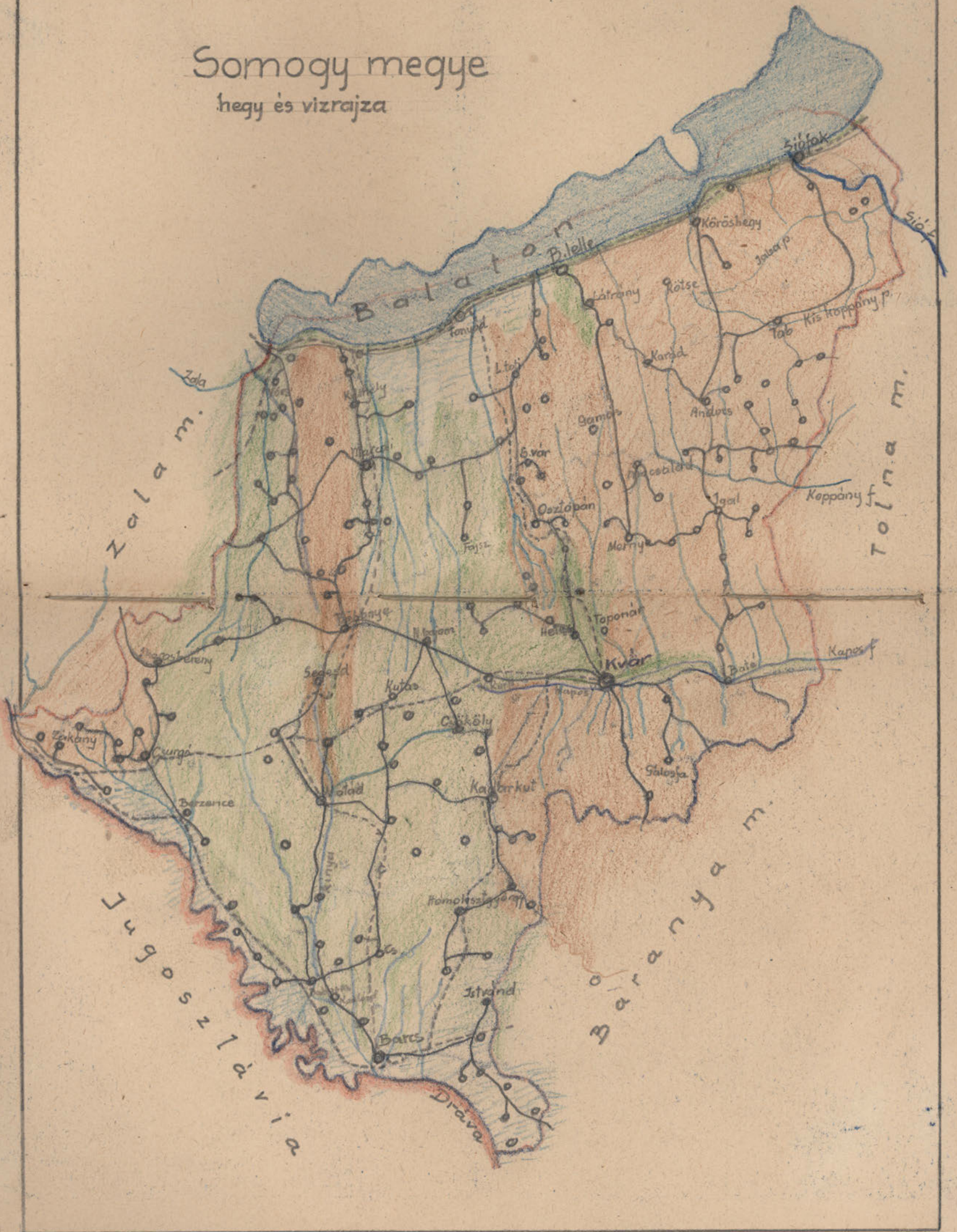
T E L E P Ü L É S I

II.

Hogy ez a Ztuban azonos-e Osztopánnal, kérdéses!
adományozott birtokokban megörösi! 1284. június 11-én.
királyné által neki és testvéreinek, László comesnek
királyné livadar szébeni prépostot az Erzsébet anyá-
s kir. jegyzőnek adományozta 1284-ben. Erzsébet ifj.
és Ztuban nevű birtokokat livadar szébeni prépostnak
n., - Erzsébet özv. királyné a Segesdhez tartozó Dencs
tokul. Egy harmadik nyom, - de ez legkevésbé valószí-
zere Ztuban /?/, ki ezt a vidéket kapta elsőnek bir-

Somogy megye hegy és vízrajza

kezőket állapíthatjuk meg.

A balaton-parti Nagyberék szélességében egy deflációs sáv húzódik le a Drávaig. Somogy megyét derékban vágja ketté 80 km. hosszúságban és 15-20 km. szélességben. A Balatontól délfelé monotonan emelkedik, a balatoni vízválasztó táján éri el a legnagyobb magasságát, mintegy 170 m.-t; innen fokozatosan süllyed Babocsa-Szigetvár vonaláig. Északon a pontusi agyagréteg uralkodik, de azután délfelé mindig több és több a homok, míg Nagybajom tájékán mozgó homok-bucka vidékre jutunk. Ez a futó-homok egész Szulokig, Csoknyáig uralkodik. A területet nagy foltokban borítja az erdő, különösen Mike és Homokszentgyörgy körül.

A községek legnagyobb része a sáv két oldalán sorakoznak fel, és pedig:

Nyugaton Balatonkeresztúr, Balatonujlak, Kéthely, Gomba, Marcali, Bize, Keleviz, Mesztegnye, Böhönye, Beleg, Konyi, Nagyatád.

A sáv keleti szegélyén. Fonyód, Lengyeltóti, Öreglak, Somogyvár, Pamuk, Osztopán, Csombád, Csoknya, Kaposfő, Kisasszond, Gige, Kiskovácsi, Kadarkut, Hencse, Magyarlad, Németlad, Patosfa, Hatvan, Merenye, azután elmosódik a határ.

Községek másutt elég sűrűn vannak ott, ahol a defláció előrehaladtával jó, állandó talaj képződött, mint pl. a Nagyberéktől délre Somogyszentpál, Varjas-kér, Táska, Buzsák, Nikla, Csómenő, Boronka, Pusztakovácsi, Libickozma, Fajsz.

Azután ott, ahol a homok jól meg van kötve. Itt a községek körül tanyák keletkeztek, pl. Nagybajom. Vagy a megye legérdekesebb bucka-vidékén: Jákó, Kutas, Kisbajom, Csököly, Nagykorpád, Mike, Lábod.

1/ Benépesülés.

Osztopán első telepeseiről pontos adatokat nem ismerünk. Annyi bizonyos, hogy a tatárjárás előtti korszakban már fennállott. Lakossága állandóan hullámzott. Főleg szlávokat telepítettek ide, kik a katolikus vallás tanait követték. Az időpontot is meg tudjuk mondani: 1220 táján. A telepítettek lélekszáma ismeretlen, és honnan hozták őket, szintén nem tudjuk.

Azt tudjuk, hogy a község területén nagy erdőség volt. A fakitermelés volt az első ipar-ág, amelyet az első telepések űztek. Az erre alkalmas fizikai dolgozók a tótek. Olcsó és szorgalmas munkások.

Akik erre a munkára elszegődtek, itt állandó szállásra találtak. Itt maradtak. De jöttek délszlávok is, akik valószínűleg a földművelés és állattenyésztés hívei voltak. Kevesen voltak a földművelő és állattenyésztő magyarok, és a kevésszámú német.

Hagyomány szerint Osztopán a somogyi várnak külső erődítménye volt. De azt is említik, hogy a somogyváriakkal szemben Osztopán a függetlenségét védte. Ezeket a harcosokat garbuszoknak nevezték. E harcokban résztvettek az eddeiek és a jádiak. Fészkük a Frácska lejtői. A garbuszok vezetői. Habakusz, Járfás, Berbás, Sámson. Ezek leszármazottjai ma is élnek Somogyvárott.

2/ Földbirtok.

A földbirtok megosztása erősen egyoldalú. A birtok megosztásról a régi okmányok alapján már pontos adatokat adhatunk. A nagybirtok dominált. Osztopán területe egy időben egy család kezében volt, más alkalommal - mint azt az 1828. június 9. Conscriptio Regnicolaris mutatja, két részre oszlott: Lengyel Osztopánra és Pernesz Osztopánra. A két birtokot a Tarosica patak választotta el egymástól. Volt idő, amikor több gazdának volt. A birtokosok egymás mellett békességben élt, a rekoni köteléket semmi sem zavarta meg.

Lássuk, kik voltak a nagybirtokosok?

Már a tatárjárás előtti időkből fennállott Osztopán.

1229-ben a székesfehérvári káptalan birtoka, úrbéres község volt.

Birtoktörténelmi fontosságú Osztopán a Perneszi család birtoklása alatt, mert 3 község történetét egyesíti. E család őse Péter bán volt, s utódai somogyi várbirtokukat 1273-ban IV. Lászlótól kapták. A váfközpont Osztopán volt, melytől a család előnevét is kapta.

1284-ben Erzsébet özv. királyné a Segesdhez tartozó Dencs és Ztupán nevű birtokokat Tivadar szebeni prépostnak s kir. jegyzőnek, és testvérének, László comesnek adományozta. Azenban nem tartjuk valószínűnek, hogy Ztupán azonos Osztopánnal.

1317-ben a Guth-Keled nembeli Amadé fia: Miklós, a Felső Lendvai család őse nyerte adományul I. Károly királytól.

1332-37. évi pápai tizedjegyzékben egyházas helyként szerepel.

1417-ben az Osztopáni Perneszi család nyerte új adományul egyes részeit Zsigmond királytól.

1478-ban Perneszi Pál fiai: Zsigmond és Imre voltak a földesurak.

1512-ben Perneszi Imre fiai: Miklós, Pál és István. Az 1536. évi adólajstrom szerint Zewid Péter, Perneszi Imre, Perneszi István özvegye, Egyed és a Zalay család közös birtoka.

1660-ban is a Perneszi családé.

1715-ben a helységben 11 háztartást írtak össze, és ekkor részben Babocsay Ferenc özvegyé-é, részben a kincstáré. A helység külföldben két gazdasági községből állt: Pernesz Osztopánból és Lengyel Osztopánból, a hajdani birtokosaik után elnevezve. A kettőt csak egy patak választja el. A vár-aljai dűlőről, ahol egy nagyobb építmény alapfalaire bukkantak, azt tartja a hagyomány, hogy ott állott a Pernesziek várkastélya.

1726-ban és

1733-ban a Lengyel és Pernesziek birtoka.

1757-ben felerészben a Perneszi családé, felerészben Gaál Gáboré.

1788-ban Farkas Ignác földbirtokos nevét találjuk.

Közbirtokosok. Horváth József, Dóry János, Nagy Mátyás, Dezső Imre.

A XIX. szd.-ban, ennek első felében a Tallián, Siklóssy, a gr.Fergách, az Illés, a Jeszenszky és a Botka családok voltak a földesurak.

Utolsó birtokosok: Tallián Andor és Siklóssy Gyulának volt itt nagyobb birtoka. A kastély, amely jelenleg áll. ált. iskola, 1910-ben épült.

Megemlítjük, hogy a falu erős elmaradottságot mutat. A birtokosoknak nem állott érdekében a község kulturális, vagy gazdasági fejlődése. Földbirtokukon anynyi dolgozó parasztot láttak szívesen, amennyi az ő érdeküket szolgálta. Ha munkásra volt szükségük, rendszeren szlávokat telepítettek be, mint olcsó munkaerőt. Eppen ezért a népesség állandóan hullámozott, a község lakosságának száma állandóan változott. Nem képzelhető el ilyen viszonyok mellett a falu fejlődése bármilyen irányban is.

A falu elmaradottságának másik oka, hogy közlekedő utak, vasut későn épült, a várost megközelíteni nehéz volt, így a dolgozó parasztság teljesen ki volt szolgáltatva a földesúrnak és a faluba szivárgott néhány - a magyar paraszt mentalitásától távol-álló-idegen termény és állatfelvásárlónak.

Az egyéni gazdálkodók a már idejét-múlt földművelő eszközökkel művelte földjét, ugyanakkor a nagybirtokosok már szántó-vető gépekkel. Ez is magaután

vonja, hogy a jövedelem nagy része a kizsákmányelők zsebébe vándorolt.

Nagyobbmértvű fejlődés mutatkozik a T.Sz.Cs.életre keltésével.

3/ Népsűrűség.

Mint fent említettük, a lakosság száma állandóan ingadozott. A különböző levéltárak régi okmányaiból szerzett adatokat ismertetjük.

1774.évi összeírásból vesszük, Osztopán Kürtössel.

család.....	58
adó alá tartozik.....	29
16 évnél idősebb férfi.....	22
testvérek.....	34
kisházasszallér.....	5
háználkülszallér.....	13
szolga.....	11
szolgáló leány.....	1

Az 1837.évi adólajstrom a köv. adatokat tartalm.

jobbágy.....	39
16 évnél idősebb.....	3
testvér.....	2
szallér.....	13
hadi-adóba befolyt.....	259frt.39kr.
ház-adóba ".....	222 " 22 "

Egyszerűbb áttekintés szempontjából táblázat formájában adjuk a különböző helyről szerzett adatokat-

	1779-	1780	1781	1782
Nagykorú kat. férfi.....	168	164	205	208
kiskorú " ".....	64	190	198	191
nagykorú " nő".....	173	208	108	170
kiskorú " ".....	52	192	186	175
nagykorú zsidó férfi.....	4	7	7	8
kiskorú " ".....	3	3	3	4
nagykorú " nő".....	5	9	9	9
kiskorú " ".....	4	7	7	8
nagykorú szolga.....	9	42	35	36
kiskorú " ".....	3	9	8	9
nagykorú szolgáló.....	8	3	3	4
kiskorú " ".....	6	5	5	-
összesen	822	774	839	499
született férfi.....	9	23	5	7

	1779	1780	1781.	1782
Született nő.....	3	39	6	8
idegen helyről férfi.....	8	1	-	5
" " nő	6	2	-	4
meghalt nagykorú férfi.....	15	2	5	3
" kiskorú	-	7	-	9
" nagykorú nő	16	3	1	4
" kiskorú "	-	6	1	5
házasságot kötött ez évben	-	10	10	6
" " mult "	-	150	-	179
" " idegen helyről	-	20	1	4
a községet elhagyta; halál ...	-	2	2	7
" " ; elkölt. ...	-	-	1	3

1698 évi nyilvántartás, Lengyel Osztopán.

	birt	fiu	lány	ökör	tehén	borjú	sertés	méh
Frica Gyurkol/4	1	-	1	1	3	3	7	
Pamulj Jakobl/4	7	-	7	7	1	5	9	
Kerik Martonl/2	7	-	4	2	4	23	30	
Farkas Tomasl/2	3	1	3	7	7	15	17	
Katalin Andrl/2	1	1	3	1	2	3	13	
Marics Gyurk.l/2	3	1	3	2	1	11	10	
Beragh Bogdorl/2	3	1	2	1	2	13	-	
Friko Jurko 1/2	1	1	7	1	1	6	6	

1703 évi nyilvántartás, Lengyel Osztopán.

Fricka Gyurko	1/4	1	-	1	1	3	3	7
Pamulj Jakob	1/4	7	-	7	7	-	5	9
Kerék Márton	1/2	7	-	7	7	4	23	30
Farkas Tamás	1/2	3	1	3	2	2	15	17
Katalin András	1/2	1	1	3	1	2	3	13
Marich Gyurko	1/2	3	1	3	2	1	11	10
Berak Bogdor	1/2	3	1	7	1	2	13	-
Friko Jurko	1/2	1	1	7	1	1	6	6

Az 1828. június 9. Conscriptio Regnicolaris adatai.

Pernesztő Osztopán:

	csal. tag	polg.	testv	fi	leány	tern. pozs. n.
Czár János	3	1	1	-	-	11
Osztopányi János	4	1	-	2	-	11
Balás György	4	1	1	-	-	11
Vintze János	3	1	1	-	-	8, 1/4
Vintze József	4	1	-	1	-	11
Benkő József	2	1	-	-	-	3, 3/4
Geszti József	2	1	-	-	-	3, 3/4
Geszti Márton	2	1	-	-	-	3, 3/4
Balogh János	2	1	-	-	-	3, 3/4
Horváth Márton	2	1	-	-	-	3, 3/4
Matán József	2	1	-	-	-	3, 3/4
Matán Mihály	2	1	-	-	-	3, 3/4
Matán Márton	2	1	-	-	-	3, 3/4
Jánó László	2	1	-	-	-	3, 3/4
Jánó Pál	2	1	-	-	-	2, 2/4
Jánó Márton	2	1	-	-	-	5, 3/4
Jánó József	4	1	-	1	-	3, 2/4
Ferka Márton	4	1	1	1	-	11
Magyar József	2	1	-	-	-	11
Benkő Márton	2	1	-	-	-	11
Bogdán János	4	1	-	1	-	3, 3/4
Vintze Mátyás	2	1	-	-	-	3, 3/4
Bogdán Pál	2	1	-	-	-	5, 2/4
Bogdán Márton	4	1	1	1	-	5, 2/4
Ferka József	2	1	-	-	-	3, 2/4
Bogdán P. Márton	2	zsellér				3, 2/4
Ferka György	2	"				
Dobos Mihály	2	"				
Bék László	2	"				
Árvai István	1	"				
Paier Dávid	3	1 mercatoros,	1	1 subinquilini		
Ignázt Sámuel	2	1	"	1	"	

mercatoros....kereskedő

subinquilini..renden aluli

1 pozsonyi mérő.....62, 1/2 liter.....21 kr.

1 pesti mérő..... 93, 3/4 liter..... 21 kr.

1828. június 9. Conscriptio Regnicolaris.

Lengyel Osztopán:

	csal. tag	polg.	testv	fia	leány	term. pozs.m.
Ferits György	4	1	-	1	-	14,2/3
Ferits Pál	2	1	-	1	-	7,1/3
Horváth András	2	1	-	-	-	7,1/3
Somogyvári József	3	1	-	1	-	14,2/3
Pamuki Mihály	4	1	1	1	-	7,1/3
ifj.Pamuki János	2	1	-	-	-	7,1/3
Petrás József	4	1	1	1	-	7,1/3
Koleszár György	2	1	1	-	-	7,1/3
Pamuki Gergely	2	1	-	1	-	7,1/3
Somogyvári Ádám	4	1	-	1	1	14,2/3
Somogyvári János	5	1	1	1	1	7,1/3
Farkas János	2	1	-	1	-	7,1/3
Vincze András	4	1	2	-	-	14,2/3
Kovács Márton	4	1	1	1	-	7,1/3
Farkas Pál	4	1	-	1	1	7,1/3
Koleszár János	2	1	-	-	-	7,1/3
id.Pamuki János	4	1	-	2	-	14,2/3
Benkő József	2	1	-	-	-	7,1/3
Buzsáki József	2	1	-	-	-	7,1/3
Bognár József	2	1	-	-	-	7,1/3
Kis Benkő Márton	4	1	1	1	-	7,1/3
Nagy Mihály	4	1	1	1	-	7,1/3
Matutza József	4	1	-	2	-	7,1/3
Benkő Márton	4	1	1	1	-	7,1/3
Benkő Imre	4	1	1	1	-	7,1/3
Táncos József	2	-	-	-	-	-
Zsidók:						
Lóv Lipót	2	keresk.	-	1	-	-
Holtzer Izsák	3	"	-	1	-	-
Hermár Izsák	2	"	-	-	-	-
Amslberger József	2	"	-	-	-	-
Spanner Gáspár	3	"	-	1	-	-
Wiener József	2	"	-	-	-	-
Hönig József	2	"	-	-	-	-
Krausz Mihály	2	iparos	-	-	-	-
Weiss Adám	2	"	-	-	-	-
Klein Salamon	2	"	-	-	-	-

Ha a parasztság életszínvonalát nézzük, a következőket állapíthatjuk meg.

A földesurak temérdek jövedelemmel rendelkeztek, gondmentes életet éltek. A vadászat, utazgatás, mula-

tozás napirenden voltak. Foglalkozásuk mégis volt: pénzén vásárolt képviselőség, főrendiházi tagság, főispánság. Ez is jól jövedelmezett, kevés munkával járt, alkalmat adott a változatos életörömhöz. S ezek a jó emberek hogyan képviselték adott alkalommal a szegény nép érdekeit?

A zsiros és közép-parasztok ugyancsak élték egyéni, önző életüket. Követték a földesurak példáját. Dolgoztak ugyan, de a számukra biztosított javakból becsületesen kivették a részüket. A törpe-paraszttal nem álltak szóba. A nincstelent egysterűen lenézték. Sajnos, ennek nyoma ma - a demokráciában, - még mindig érezhető. A nincstelének, zsellérék, cselédek sorsát a fentiek megpecsételték: nyomorúságos viskók, cselédi tömeg-lakások, A gyerekek tömege, akik hamarosan a szüleik sorsára jutottak, a ruhának nevezett rongyok, a mindennapi szükös falat, ez a mindenük.

Ahol a tőke diktálja a munkabéreket, ott nyugalom, béke, normális élet elképzelhetetlen. Emiatt itt is állandó a nincstelének, jobbágyok, cselédek közti elégedetlenség.

Már a mult század harmincas éveiben, tehát 1848 előtt voltak a munkabérek miatt lázongások. A jobbágy-ság felszabadításának előjelei jelentkeztek.

Hiteles 1881 évi jegyzőkönyvből kitűnik, hogy a „communismus előjelei Osztopánban mutatkoznak.” „A parasztok felosztják maguk között a nagybirtokot, a pap földjét.” Ennek nyoma ma is meg van. Dacára annak, hogy a legutóbbi földosztásker minden igénylő igénye kielégítést nyert, a volt cselédekben nagy mértékben él ma is a-z „urak” iránti gyűlölet.

1883-ban a községi volt urbéresek legelő-illetőségének fölosztásáért közös kérelemmel fordultak a törvényszékhez. A legelő felosztását, valamint a kataszteri térkép elkészítését Bereczk Sándor „működő mérnök” végezte 1884-ben. A volt urbéresek érdekeinek képviselője dr. Krizsanich József ügyvéd volt. A kérelmet, valamint a kataszteri térképet a kaposvári kir. törvényszék 1478/1884 sz. al. jévé is hagyta az 1859 évi aug. 1.-én hitelesített volt jobbágyi legelő-birtok kataszteri térkép és határozománya alapján. 1918. febr. 27.-én a kaposvári alispáni hivatal 5170/1908sz. al. végzésével az erre vonatkozó összes iratokat, okmányokat és térképet azon a címen, hogy a birtokper még nincs befejezve, bekérte.

1905-ben az osztopáni uradalomban két ízben volt az arató-cséplő munkások között bérmozgalom. Mindkét alkalommal a paraszt-dolgozók győzelmével végződött.

Több bérmozgalomról nem tudunk.

Nemcsak a bérharcokban szálltak síkra a mi magyarjaink, hanem mindenkor, amikor a közügy megkívánta. 1848-ban Fekete Márton főhadnagy, Osztopán szülőtte hősiiesen küzdött a zsarnokoskodó osztrák és ezek bérencei ellen, s a szabadságért vérét ontotta. A hősi halott emlékét a község soha sem felejtje el.

Ugyancsak hősiesség magatartást tanúsított Horváth Kemencs József, ki haláláig 60.-Frt. kegydíjat élvezett. /1900 ?/.

Említésre méltó Benkő Márton bíró esete. /felesége Zsinkó Borbála./ 10 db. 1/4 telkes gazda volt, összesen 60 kat. hold a birtokuk. Ebből két db. maradt meg, ami 12 holdnak felel meg. Ugyanis 1849 után 300 népfelkelőt helyezett el a község lakosainál, akik kb. 1 hónapot töltöttek a faluban. A lakásbért senki sem térítette meg, ezért a bírót tették felelőssé. A földjeit el kellett adnia. Bánatukban ő is, a felesége is öngyilkosok lettek. 4 fia volt, a legkisebb akkor egy éves volt. Ebből a családból ma is élnek Benkő Ferenc, Pál, József, s ezek leszármazottjai.

±

A jobbágyság felszabadulását vegyes érzelmekkel fogadta a község. Pl. a bogáti uradalomból hazabecsajtott legények azon siránkoztak, hogyan fognak ezentúl megélni. Az értelmesebbjei örömmel vették a felszabadulás hírért. A földosztásnál az élelmesebb jobbágyok a föld javarészét kapták.

Miként történt a földosztás?

A család akkor volt egész, ha legalább 3 erőteljes férfi volt a családban. Ilyen család „had” nevet viselt. Ilyen had: a Matán-had, Misán-had, Cseszkó-had, Somogyvári-had, stb. A három férfi közül az egyik a jobbágytelket művelte, a másik robotba járt, a harmadik katona volt. A földosztásnál minden férfi 1/4 telket kapott, ami 6 kat. holdnak felel meg. Ha 4 férfi volt egy családban, egy egész telket, vagyis 24 kat. holdat juttattak.

Azok a jobbágyok, akiknek fiú gyermekeik nem voltak, megengedték, hogy szolgálégy beházasodhassék. Ennek következménye, hogy a földosztásnál az általuk megművelt föld a tulajdonukban maradt. Ahol csak leány utód volt, a földosztásnál lemaradtak.

±

Bármennyire sovány volt a paraszt kenyere, a kivándorlás gondolatával kevesen foglalkoztak.

Amerikába vándorolt Benkó Márton és Benkó Lajos. Mindkettő künn maradt. Asprián István, Németh Ferenc, Magyar Pál; ezek visszatértek.

Szlavónia felé vették utjukat Zsinkó Mihály, Búbári Jankó, Somogyvári Cseszko Lukács. Nem tértek vissza.

±

1919-ben derekasan megállották a helyüket az osztópániak. A tanácsköztársaság eszméit hamar magukévá tették. Az akkori tanács-elnök, Fekete József ma is itt él közöttünk. A fő-harcos Petro M. György egyik fia a megyei tanács dolgozója, a másik fia orvos. /Palotás./

±

Végül meg kell említenünk, hogy a felszabadulás utáni föld-osztás alkalmával 190 család, ezekből 45 cseléd,- a többi képés-arató, törpebirtokos,-összesen 1100 kat. hold földet kapott.

4/ Az életforma.

Említettük, hogy a földesuraknak semmi panaszu az ételle szemben nem lehetett. A 16 szobás kastély valóságos főúri pompát nyújtott az idetértedeknek. A Tallián család értett a nagyúri életmódhoz. Emelett a harácsoló szellem is erősen élt bennük. Apró vásárlásaikkal az ősi birtokot 1000 holdra szaporították. Bővelkedtek minden jóban.

Ugyanakkor az uradalom dolgozói munkájukért korántsem kapták meg a megérdemelt bérüket. Ezért fejlődött ki a parasztekban az a mélységes gyűlölet, amely sokszor a forradalmi hangulatig vezetett. A cselédlakások szegényesek, butor kevés, élelem gyenge, gyerek sok. S még csoda, hogy a gyermek-halandóság csekély. Az aránylag bő gyermekáldásnak az uraság látta előnyét: szaporodott az olcsó munka-erők száma.

Nyugodtabb, de végtelenül önző életet éltek a középparasztek és a zsirosparasztek. Az ellentétek nemcsak a cseléd és uraság-, hanem a zsellér és zsirosparasztek között is meg voltak. A nagy ellentétek megszűntek, de a gyűlölködés nyoma megmaradt.

5/ Új telepesek.

A felszabadulás után községünk is szaporodott új telepesekkel. 1945-ben 14 sváb család kapott új otthont.

Kaposvári járás

Tagadhatatlan, hogy szorgalmas földművelők. Némelyi-
kük földet is szerzett magának. A német fajt jellem-
ző tulajdonságukat nem hagyták régi otthonukban. A
közösségből mindenütt kivonják magukat, közérdeket
nem ismernek. A szövetkezeti mozgalmakban nem vesz-
nek részt. Az adózásban és beszolgáltatásban pontot-
sak, ez ellen a község vezetőségének sincs kifogása.
A község szocializálásához semmivel sem járulnak hoz-
zá. Hideg közönnyel nézik az eseményeket.

4 délszláv család is került falunkba. Azonban
az új otthon nem imponálhatott nekik, mert 3 család
kereket oldott, belőlük már csak egy van. Azt sem tud-
ja a község, hogy ilyen is van.

Ennyit az életformáról, többet kis falunkról
alig lehetne mondani.

III.

TERMESZETI FÖLDRAJZ!

1/ Felszín.

Osztópán község Somogy megye kaposvári járásában,
a kaposvár-fonyódi vasút-vonal mentén fekszik. A Du-
nántúli Dombosvidék észak-keleti dombjai húzódnak raj-
ta végig.

Az egész község hepe-hupás felületű, sík terü-
lete nincs.

Határai: északon Somogyvámos,
keleten Edde,
délekeleten Somogyjád,
délen Bodrog,
délnyugaton Bodrog,
nyugaton Kürtös,
északnyugaton Pamuk.

A községben hajdan tótok laktak. Emléküket né-
hány dülónév tartja fenn. Ilyenek:

Sikora	Fracská	Banyik	Cserina
Sándorica	Málica	Jakusavica	Unsica
Tarasica	Jeszkcica	Szelina	Krája
Viszak	Bajniciska	Grablina	Osztópán.

A községhez tartoznak:

Hermínamajor	Eddei határdülő	Jádi határdülő
Nyiresalja	Berkenyefa	Kismező
Andornamajor	Felsőmalom	Istvánmájer
Hoszurét	Böröndzse	Pusztavár
Diós	Gátidülő	Magyarosi-dülő
	Bükkfadülő.	

A község, mint a legtöbb somogyi község, hosszasan elnyúlik a mű-út mentén. A hossza kb. 2 km. Az új gazdák most épült lakóházai a mű-úttól távolabb eső részeken, újutcákat képezve, szélességben is nagyobbitották a községet. Ezek az új utcák a kastély 6 holdas parkjából a részükre kisajátított, felparcellázott területeken létesültek.

A község leghosszabb utcája a Petőfi-utca. Görbé vonalban keletről-nyugatra húzódik, majd a templom mellett hirtelen kanyarral északra fordul. A kanyartól Május 1-utca a neve. Ugyancsak derékszögű merész kanyarral az iskola utáni T.Sz.Cs. telepnél ismét nyugatra fordul, -itt az utca Ady Endre nevét viseli, hogy rövid szakasz után végleg észak-nyugat felé vegye útját a Kossuth Lajos utca Pamuk felé.

Régi mellék utcái kivétel nélkül rövidek és kigyó vonalúak. Ilyenek a templomtól keletre, a Földm. Szöv.-tel szemben délnyugati irányba haladó Bem-, és az ebből elágazó Dózsa György-utca.

A Földm. Szöv. után néhány lépésre a Petőfi-u.-ból indul ki az északra haladó Vámosi-út. Tovább haladva a fő útvonalon az út ketté válik. A Petőfi-u. délkeletre kanyarodik, északkeletre pedig a Vöröshadsereg-utca kapaszkodik fel a domb oldalán.

A MÁV. állomás felé vezető útból nyugat-északnyugati irányban húzódik a leghosszabb cikk-cakkos utca, a Hunyadi János-utca.

A mai áll. ált. iskolától nyugatra, a volt urasági kastély parkja fáit kitermelték, a területet felparcellázták, a volt uradalmi cselédek között a házhelyeket szétesztették. A néhai urak szórakozó helyén ma 6 nyílegyenes utcát találunk, melyekben egyszerűde csinos parasztházakat, udvaraikon gazdasági épületeket látunk. Valamennyi egy-egy boldog család meghitt fészke. Ezek hirdetik legfényesebben a demokráciát. Itt találjuk az Ady E.-, Április 4.-, Latinka Sándor-utcákat. Két utcának még nincs neve.

Még két utcáról kell megemlékeznünk. Az egyik az iskola és a templom közötti Május 1-u. fele útján, a másik a plebániával szemben van. Mindkettő nyugatra halad.

Miért girbe-görbék az utcák?

A község erősen hepe-hupás területén valamikor erdőség volt. A fák kitermelése nem volt tervszerű. Az ötletszerűen kitermelt fák helyén a kitermelők elfoglalhatták a kitermelt területet, házat építettek maguknak. Természetes, hogy a szabálytalanul futóombok oldalain, gerincein épültek tervszerűtlenül ezek

a kicsiny házak. A házak között megindult a kocsiforgalom, elkezdtek az utcák. A község első és legrendezettebb utcája a Sikora-, ma Petőfi Sándor utca, szintén hullámvonalas. A község többi részén a Benkődomb, Matándomb, Orbándomb, Korpica és Kokona emelkedéseire rendetlen össze-visszaságban elszórtak a házak, melyek szintén a kocsiforgalom hatására alakultak utcákká.

Az ősi falu nyoma Pusztavártól kiindulva a Tarasica medrén keresztül a sikorai telkek külső részén a sikorai kúttól a málicai kútig lehetőségre.

2/ Eghajlat.

a/ Hőmérséklet. A megye évi közepes hőmérséklete $+10,5^{\circ}\text{C}$ fokra vehető. A januári közép hőmérséklet a megye területén átlag $-1,4^{\circ}\text{C}$ fok, a júliusi $+21,7^{\circ}\text{C}$ fok. Természetesen különbség van a halomtétők és a mélyedések között, mert a domború felszín mindig mérsékeltőbb, a homorú felszín mindig szélsőségesebb hőmérséklet-járást tanúsít. A hőmérséklet ingadozása, változékonysága szélsőségi tekintetben nem nagyon különbözik az Alföldtől.

Községünk hőmérséklete /bemondás szerint/ a februári -10 és a júliusi $+32^{\circ}\text{C}$ fok között ingadozik.

b/ Szelek. Az uralkodó szél a nyugati és az északi szél. Az északi szél rendszeren eső után fúj napokon keresztül, utána jön a jó idő. Fő-szélnek, felső-szélnek is nevezik, mert fentről, északról jön. A balatoni halászok szeretik, mert a part felé fújva a hullámokat, a halak is erre sodródnak.

Községünkben is a fák az északi szél hatása alatt dél felé dülnek. A nyugati szél esőt hoz. Télen gyakori a hideg, keleti szél, mely nemritkán erős hófúvással jár. Nálunk leginkább az esőhozó nyugati, északnyugati szél járja. A déli, langyos szelet ritkán élvezzük.

c/ Csapadék. Vármegyénk csapadékjárás tekintetében átmeneti vidék, ahol az adria-melléki mediterán terület átmege a kontinentális, közép-európai klíma-vidékbe.

Községünkben a csapadék mennyisége szélsőségesnek mondható. Van esztendő, amikor nagy a szárazság, máskor pedig a tavaszi hónapokban végnélkülinek látszik az esőzés. A tartós esők, zivatarok nyugatról jönnek.

A gazda gyakorlott szeme munkája megkezdése előtt a nyugati eget vizsgálja.

Az időjárással kapcsolatban a rk. egyh.köz-ség Analeseiből vesszük az 1891 évben feljegyzeteket szóról-szóra.

Az 1890-1891 évi tél valószínűleg emlékezetes marad mindazoknak, kik azt átélték. 1890.XII. 12.-ig bezárólag kellemes, enyhe idő volt, bő eső-zéssel, mi felette kívánatos is volt, mert az egész nyáron és őszén tartott rendkívüli szárazság miatt a vetések csak novemberben beállott bő esőzés mellett kelhettek ki. December 13.-án azonban egyszerre egész szigorúságával beköszöntött a legszigorúbb tél. 14.-én esett le az első hó, s azután többször volt egész napokon át csendes havazás, úgy, hogy Karácsonyra már 1 m. magasságú hóréteg borított mindent egyenletesen. Ezután borzasztó hideg következett, mely 1891.március 4.-ig tartott. Január és február hónapokban 18-21 C. fok között váltakozott a hőmérséklet. 1891 január és februárban erős hózivatarok is voltak, melyekben csak az volt a szerencse, hogy az előbb már megfagyott havat a zivatarok nem törhették össze, s így a fujátok csak a friss hóból képződhettek. De azért ebből is lettek 2-2,1/2 m. magas fujátok, melyek minden közlekedést hétszámra megakasztottak. Sok ház teteje bedőlt a nagy hóteher alatt. A nép nyomora igen nagy lett; elfogyott a fa, a malmok az erős és folyton tartó fagy miatt nem őrlhettek. Megszűntek a kereset-források, mert a nagy hó és kegyetlen hideg miatt lehetetlen volt kint a szabadban csak pár óráig is dolgozni. Sok ember megfagyott, sokat a hideg és éhség végkép elcsigázott. Igen nagy pusztítást okozott a tél a vadakban. Fogoly alig maradt. Nyulak, és őzek a nagy hóban veszttek el. Ami vad megmenekülhetett, az mind a házak körül tartózkodott. Nemcsak éjjel, de nappal is bejöttek a foglyok és nyulak az udvarokba, pajtákba, minek az lett a káros következménye, hogy a nyulak nemcsak a takarmányt ették és tépték, hanem tönkre tettek minden fát, lerágván azoknak a hóból kiálló részéről az egész kérget.

A zordon tél után mostoha tavasz jött. 1891 március 4.-től 22-ig kellemes idő volt. A nagy hó észrevétlenül eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. De ekkor fájdalommal kellett látnunk, hogy a gyenge őszi vetés, különösen a rozs-vetések nagy része a hó alatt elveszték egészen, miért is a földeket felszántották és tavaszival bevetették. A néhány napig tar-

tott jó időt március 23.-án már ismét hideg téli idő váltotta fel. Többször havazott, különösen április 1.-re esett nagy hó, mély egy hétig megmaradt, mély idő alatt fagyok is voltak. Ez így tartott ápr. 29-ig, mire aztán enyhére fordult az idő, Május 2.-án nem enyhe idő, hanem valóságos kánikula következett.

Az aratás majdnem mindenütt rossz volt.

I

1895-ben szintén rendkívül erős tél és sok hó volt. Tavasszal pedig rengeteg eső esett.

3/ Vizrajz.

Vizben szegények vagyunk. Sem folyónk, sem nagyobb patakunk, sem tavunk nincs.

A legnagyobb patakunk, amelyet falutársaink különös előszeretettel folyónak neveznek, a Tarosica. Ered a Tarosica alsó emelkedésén. Cikornyás folyása északkelet-dél nyugati-, majd déli irányt követve a Legelő-árokba-, s ezzel együtt a Malom-árokba ömlik. A Tarosica a néhai Lengyel és Pernesz birtokok választóvonalá volt.

A Legelő-árok községünk déli oldalán folyik. Ered Jád területén, kelet-nyugati irányba folyik, majd a Tarosica vizével bővülve a Malom-árok vizét gyarapítja.

A Habadombi-patak sekély vizű, csak esős időben szállít nagyobb mennyiségű vizet kelet-nyugat, majd észak-nyugati folyásával a Malom-árokba.

A Malom-árok Jád felől jön, a vasut irányát követi. Jobb felől felveszi a Tarosicával bővült Malom-árok vizét, majd pedig a Habadombi-patak vizét.

A Kormonicsi-árok a község nyugati határán folyik észak-déli irányban.

A Becskői-árok rövid folyású, de vízben aránylag gazdag. Szintén a Malom-árokba ömlik.

Ezenkívül találunk számtalan névtelen, rövid folyású árkot.

Községünknek tava nincs.

Ingoványos területen a Malom-árok és a Legelő-árok mentén bőven találunk.

Ivóvizet a kutak szolgáltatják. 4-10 m. mélyek. Bővizűek, mind iható.

4/ Természetes növény és állatvilág.

Néhány száz esztendővel ezelőtt hatalmas erdőségek borították a község egész területét. A legöregebbek állítása szerint a nagyapjuk fairtasra jöttek ide. A kiirtott fák helyén joguk volt házat építeni, ami a lakosság-, egyben az uradalom dolgozói számát növelte.

A kitermelt fa legnagyobb része gyertyán-, bükk-, cser-, akácfa volt. Ma alig találunk fát. A rablógazdálkodás, a tervszerűtlen irtás kopárrá tette a halakat. Nagyon kevés erdő maradt, alig 1-2 kat. hold. Ennek fája akác-, gyertyán-, berekfa. Az utóbbi években történt a legelők szélén, és egy részén némi fásítás. Akácot ültettek, mert ez fejlődik aránylag a leghamarabb. A patakok és legelők mentén még meglévő fa-sorok is halálra vannak ítélve, ezek szolgáltatják a falu népének a tüzelő-szükségletét.

A mezőkön, legelőkön a megszokott gyomnövények találhatóak. Talán egy a szembeötlő, a mezők tavasszal sárgák a rajta óriási mennyiségben termő, itt a faluban „sárgácska” „tavaszka” néven ismert apró, sárga, zsirostapintatú virágoktól.

Gyógynövények gyűjtésével a község nem foglalkozik, pedig az apró gyerekhadnak szép jövedelmet biztosítana a bőven termő hársfa virág, kamilla, ezerjófű. Ezek a növények nem bírnak értékkel. Még házi használatra sem gyűjtenek gyógynövényeket.

Erdeink nincsenek, így erdei állataink sincsenek. Az öregek állítása szerint a múltban vig vadászat folyt, de ez inkább a szomszédos községek erdeiben zajlott le. A mi területünkre csak néha tévedt egy-egy mezei nyúl, róka, görény. A nemesvadnak semmi nyoma.

Községünk parasztköltője egy versét ismertetjük.

Tavaszka virágok.

Künt botorkálok Pusztavár alatt,
ahol őseink a földben alant
pihennek. Bokrok hajolnak fölém,
valami sárgul a dombok ölén.

Hivogatnak a mogyoróágak,
zöld rét, füvek közt sárga virágok,
itt nem hajtanak burjánzó gazok,
sárguló tavasz-virágok azok.

Téglába akadt lábam, a fűbe
régi kopódott mohás-testübe
ahol a török nagycsaták dúltak,
déd-ükszüleink megboldogultak.

Amerre szem lát, ősi temető,
befüvesedett a téglavető,
ágyugolyó a várat szétszorta,
tégla porait a szél elhordta.

Porlado csontok a szétdőlt várral
széjjel szóródtak a szép határra.
Hősök csontjai virágot nyilnak,
minden szál virág jele egy sírnak.

Elöttem talán a tömegsír volt,
mosolyog reám üde, sárga folt.
Tavaszhvirágok ezrei nyilnak,
vajjon kik vannak mélyén a sírnak.

A pogányhitű ezüst mellkopják
harcosai tán a puskát fogják?
Azok vannak itt virággal fedvel,
csontjuk porával elkeveredvel.

Tavasszal mindig járok hozzátok,
mert az én földem a ti hazátok.
Beszélgetnek a régi emlékek
a halál szaván, mégis oly szépek.

Orgonák, füvek, rétek mondjátok,
temetők, sírok, tavaszvirágok,
nektek még nem is volt meleg nyártok,
mégis mindig a tavaszra vártok.

IV.

A G A Z D A S Á G I E L E T F O L D R A J Z A .

1/ Mezőgazdálkodás.

A mezőgazdálkodás fontossága mindenki előtt
ismeretes, erről külön beszélünk felesleges.

Azt azonban tudnunk kell, hogy a lakosság
tekintélyes része egyéni gazdálkodó. A föld nagy
része az ő kezükben van.

Ma a község özszerülete 3795 kat. hold. Ebből

szántó.....	2762	kat.	hold
kert.....	55	"	"
rét.....	191	"	"
szőlő.....	55	"	"
legelő.....	285	"	"
erdő.....	235	"	"
nádas.....	1	"	"
megműveletlen terület.....	211	"	"

A beépített terület kb. 10 kat. hold.

Eddig, -mint az önellátás két legfontosabb tényezőjével, -főleg a gabona és a kukorica temelésével foglalkoztak. A vasut és a mű-út megépítésével, valamint a népművelők és vándor előadók felvilágosító munkája nyomán a parlagon hevert földek is művelés alá kerültek. A gazdák felismerték a fejlődés fontosságát, lassanként áttértek egyéb növények termelésére.

A legértékesebb gabona Krája és Sándorica vörösgyagyas magaslatain, -amelyek kelet felől képeznek határt, -terem. Dúsan termő Tarosica, Pusztavár, Diós fekete-agyagos talaja. Kukorica az egész határban terem. Dohányt keveset termelnek, mert az agyagos talajban termő dohány igen erős. Ipari növények közül napraforgót mindenütt-, cukorrépat Ulsicán, Magyarosin, Bükkfán, Bajnicskán termelnek. Biborhere a homokos Nyiresalján, Viszakon bővelkedik. Árpatermő a Magyarosi-dűlő, Sándorica, Bajnicska, Pusztavár, Diós. A burgonya szereti a Nyiresalja és Viszak homokos talaját és az agyagos talajt mindenütt. Szőlőművelés sel nem nagyon dicsekedhetik a község. A régi szőlőt a filoxera elpusztította. Ma csak kisebb fajszá-lyú Otellót, Nohát, Izabellát, Elvirát, Belovárit, Sac-lát, Dinkát, kevés Burgundit termelnek.

Tagosítás a községben nem volt. Az egyénileg gazdálkodók föld-darabjai a határ különböző részein fekszenek. Ez lényegesen megnehezíti a termelés gyors menetét.

1950-ben megalakult az első T.Sz.Cs. mintagazdasága, a „Győzelem”. 349 kat. hold a 28 család közös birtoka. 12 állandó dolgozója is van a tagokon kívül, akik a jövedelemből egyenlő elbánásban részesülnek a tagokkal. Minden remény meg van arra, hogy a közös gazdálkodásba tömörült gazdák az egyéni gazdálkodókkal szemben lényegesen jobb termelési eredményt érnek el.

A csoportos gazdálkodásnak főbb előnyei:

- 1/ a művelés alá kerülő föld egy tagban van,
- 2/ a modern gépek teljes mértékben kihasznál-

hatók,

3/ a munka menete lényegesen meggyorsul,
 4/ a nagyteljesítő-képességgel bíró géppel hát-
 térbe szorítható a kisebb munkabíró -képességgel ren-
 delkező fogaterő,

5/ az emberi erő könnyebb munkát végez, s így
 az emberi erő is jobban kihasználható,

6/ a termelés fokozásával a termés-átlag nö-
 vekedik.

A szövetkezetbe tömörült gazdák birtokrészei
 egy birtoktestbe kapcsolódtak. Ezen a tagosított
 birtokon nem kell az időt azzal tölteni, hogy szeker-
 rén a gazda az egyik birtok-résről a másikra vándoroljon,
 hogy munkáját elvégezhesse. Az inprodük-
 tív munkát a produktív munka váltotta fel.

De még más előnye is van a közös gazdálkodásnak.
 sok megye, amely eddig kihasználatlan volt, témő-
 földdé változott. A többtermelés szempontjából job-
 ban felhasználható a föld a különböző termelendő nö-
 vényfajok között. A gazdasági gépek, szerszámok, i-
 gák, szekerek nem kopnak, nem romlanak annyira, mint
 a folytonos ide-oda hurcolással.

A mult rendszer nem tartotta szem előtt ezeket
 az előnyöket. 1867 óta csak beszéltek a tagosítás-
 ról, de nem tettek semmit. A népi demokrácia egyszer-
 rűen oldotta meg ezt a kérdést. A mult rendszerben
 községünk termőföldjének nagy része 2-3 földbirtokos
 kezében volt, a dolgozó parasztság véres verejtékkel
 kereste meg azokat a súlyos pengőket, amelyeket az-
 után a földesurak a kávéházi dorbézolásaik, vagy kül-
 földi utazgatásaik alkalmával könnyűszerrel elher-
 dáltak. Ma a dolgozókké a haszon.

A jobbágyság idejében a termelt növények milyen-
 ségéről, mennyiségéről kevés adat maradt fenn a szá-
 munkra. Egy tény a paraszt dolgozott és tengődött,
 az úr nem dolgozott és jól élt.

Gazdáink jó földműves-érzéssel vannak megáld-
 va. A talaj a község különböző részein más és más.
 Ennek megfelelően a növényeket is ügyesen választ-
 ják meg.

Ha Osztopán egyéni gazdálkodói a fentemlitett
 közöstermelési előnyöket magukévá tennék, községünk
 az ország első szocialista községei közé emelkedhet-
 nek.

2. Állattenyésztés.

A legöregebb gazdák állítása szerint az első te-
 lepések a szarvasmarha és a sertés tenyésztésére fek-
 tették s főszűlyt. Ma is ez dominál. Rájöttek ugyanis,
 hogy a szarvasmarha és a sertés tenyésztése a legjö-

vedelmezőbb, mert a táplálékul szolgáló termést könnyen megszerzik. Ennek dacára is az állatok gondozására kevés gondot fordítottak. A legelők jók, a termés kövér. A legelő 285 kat-hold, a rét 191 kat-hold. A község erősen az önellátásra rendezkedett be, már csak azért is, mert e század huszas éveig a járhatatlan utak nem szolgálták alapul a kereskedelem kifejlődéséhez. Ezt a helyzetet erősen kihasználta a szomszéd városból és nagyobb községből beszivárgott 2-3 idegen kereskedő, akik hatalmas vagyona tettek szert a falu doldozó parasztjai terhére.

A téli takarmányozás egyszerű és könnyű volt: széná, kukorica, árpa, zab bőven volt, így a csőrök, pajták ősszel megteltek. Természetesen a közép és zsiros parasztnál.

A szarvasmarhát nemcsak a tejhozama miatt tenyésztették, hanem igavonásra is felhasználták. Lassanként belátták a gazdák, hogy a ló, mint igavonó, kettős oknál fogva célszerűbb: mozgékonyabb és erősebb, a tehén több tejet szolgáltat, ha nem fogják igába. Ma inkább a ló az igavonó.

A juhtenyésztés joga az uradalomá volt, egyéni gazdálkodók nem foglalkozhattak vele. Ma mértéktől hódít a juhtenyésztés. Alig van gazda, aki nem tenyésztene és gyapjú termeléssel ne kísérletezne.

Az apró baromfi szükségképen a legelterjedtebb. Nincs udvar baromfi nélkül.

A méhészet is szépen fejlődik. Mind több udvaron tűnnek fel a méhkasok.

Talán nem lesz teljesen érdektelen, ha az állattenyésztéssel kapcsolatos néhány régi feljegyzést leírjuk.

Az 1774 évi összeírásból vesszük.

Osztopán Kürtössel.

jármos ökör.....	144 db.
fejős tehén.....	55 "
meddő.....	5 "
növendék marha, 3 éves....	25 "
növendék marha, 2 éves....	55 "
üszőborjú	49 "
hámos ló	100 "
3 éves csikó.....	2 "
2 éves csikó ..	12 "
sertés	418 "
birka	196 "
kecske	47 "

ház.....60.

szántó I/á oszt.	370 kat. h.
rét III. oszt.	391 " "
szőlő III. oszt.	82 " "
szilva	100 mérő
káposzta	27,100 fej
méhkas	88 db.
legelőn marha, ökör, tehén, sertés, ló	10,481 db.
legelőn juh, kecske	457 " "
adó összesen.....	466 Frt. 02 fillér.

Az 1837 évi adólajstrom a következő adatokat tartalmazza.

járomos ökör.....	16 db.
fejős tehén	12 "
meddő	12 "
2 éves üsző	6 "
borjú	8 "
hámos ló	12 "
sertés	16 "
ház III.oszt	39.
szántó II.oszt.	624 kat. hold
rét II.oszt.	260 " "
szőlő III.oszt.	7 " "
haszonbérben	50 " "

3. Erdőgazdálkodás.

E község területét valamikor hatalmas erdőségek borították. Évszázadokkal ezelőtt tervszerűtlen rablógazdálkodással kiirtották. A megmaradt kevés, alig 235 kat. holderdőt a volt nagybirtokosok alaposan kiaknászták. Ma a Kaposvári Erdőgazdálkodási Hatáskörébe tartozik. Mivel a községnek erdeje nincs, erdőgazdálkodásról sem beszélhetünk.

Az utóbbi években történt egy kevés fásítás a legelők egy részén és az utak mentén. Leginkább akác-fát, nyárfát, hársfát ültettek. Ezek különös építést nem igényelnek, gyorsan fejlődnek és a lakosság tüzelő ellátását célozzák.

Ahol erdő nincs, ott fa-ipar sem fejlődhet ki. Erdő-termékek: szamóca, gomba, málna, eper, - éppen erdő hiánya miatt szintén nincs. De még fűzes sincs, pedig mocsár a Malom-árok és a Legelő-árok mentén bőven van.

Községünk sok tekintetben nagyon szegény, elmaradott, ami legjobban bizonyítja a múlt rendezer átkos uralmát.

4. Ipar.

Községünk elsősorban mezőgazdasággal foglalkozó község, az ipar másodrangú kérdés, és csak annyiban birt fontossággal, amennyiben önellátásra szorult mindaddig, amíg a vasut és a mű-ut megépült. Házi-ipart nem üztek, és ma sincs. Az iparosok a városból hozott nyersanyagot dolgozták fel, és kizárólag fogyasztási cikkeket /cipő, ruha, stb./ készítettek. A feldolgozott kisipari termékekből azonban a szomszédos falvaknak is jutott. Eddérőj, Jádrol, Vámosból is átlátogattak a rendelők kisipari termékekért.

Az első helyen a téglagyárat említjük meg, mint legnagyobb üzemet, mely ma is a község egyetlen ipartelepe.

1904-ben létesült kb. 4 hold területen. Első tulajdonosa, egyben a gyár megalapítója Ring Vilmos és Lipót kaposvári lakosok voltak. Vilmos örökösei két fia: Pál és Samu. Sem Pálnak, sem Samunak örökösei nem voltak, örökbe fogadták Antli Ödönt, aki a két-testvértől a gyárat örökölte.

1950-ben, január 1.-én a telepet az állam vette a kezelésébe. Evi termelése átlagosan 1,5 millió db. téglá.

1932. évi feljegyzésekből vesszük, hogy akkor a községben

1 asztalos
1 ács
2 bognár
1 borbély
1 cement és mészkereskedő
3 cipész
3 cséplőgép tulajdonos
2 dohánytőzsdés
2 kereskedő
1 gabona és terménykereskedő
1 géplakatos
2 hentes és mészáros
1 kádár
3 korcsmáros
2 kovács
2 szabó
2 malomtulajdonos
1 tejüzem tulajdonos volt.

Különös jelentőséggel ezek az iparágak nem bírtak. Vevőközönségük csaknem kizárólag a község lakó-

iból, és a községet körülvevő puszták, majorok lakóiból kerültek ki. A község ipari elzártsága mindaddig tartott, amíg megépült a vasut és a mű-út. A közutak megépítésével a község kisipara is fellendült. A szomszédos kisközségek, mint pl. Edde, Bü, Pamuk ipari szükségleteik részbeni beszerzésére céljából átlátogattak Osztopánba.

Legnagyobb látogatottságnak a korcsmák örvendtek. Szájhagyományok szerint a kocsmá részére, amelynek tulajdonosa Lengyel Márkus volt, -1848-ban a hősi halált halt Fekete Márton főhadnagy telkéből hasították ki házhelyet. Igen látogatott volt ez a kocsmá, szívesen tértek be nemcsak férfiak, de a nők is. Szomorú dolog, hogy a korcsmái mulatozásokra apró gyermekeiket is elvitték.

Ebben az időben keletkezett ez a dalszöveg, amelyet egy köismert népdal dallamára énekeltek:

Komámasszony meg ne mondja az uramnak,
Hogy a buzát én eladtam a zsidónak,
Mert ha meggyün, jól megver,
Ez lesz nekem jóreggel,,
Komámasszony.

Nem mondom meg komámasszony, nem szokásom,
Nem lenne az uram előtt maradásom,
Mert ő kelme azt mondja,
Minden asszony egyforma,
Komámasszony.

Tallián földbirtokos a falu korcsmáiból semmi hasznot nem látott, ezért ő is állított korcsmát. Ez a negyedik. Ennek vezetője Itzig /?/ Mátyás lett.

A falu óslakói ragaszkodnak szülőföldjükhöz. Ezt tükrözi vissza Sass József, a falu költője verse.

Öreg falum őrzője vagyok.

Patakparton egyenesszál nyárfák,
Őrségüket de régóta állják.
Hosszú során, ha elnézek végig,
Tetejükből feljutok az édig.

Itt is, ott is szemérmes kis házak,
Csendben, halkan az est-tel mátkáznak.
Bagoly nem sír, tücsökhad hallatszik,
Ilyenkor a falu mélyen mélyen alszik.

Bent lócákon elfáradott testtel,
Ezeréves terhet tart a fekhely.
Templomunkon nincsen toronyóra,
Naplemente int itt nyugovóra.

Köröskörül törökdulta dombok,
A régi vár tégláiba botlok.
Pusztavári dülő vége mellett
Ört állok az öreg falu felett.

Füzek lábát csermely vize mossa,
Árnyékomnak megnyuladt a hossza.
Amikor a nagyhidon átlépek,
Kisértnek a történelmi képek.

Perneszek és Lengyelek laktak itt,
Földjeiken a víz mesgyét szakít.
Csata után ültek vad duhaj tort,
Vén pogányok úgy ütöttek sátort.

Nagyon szép volt a holdképes este,
"Sánta Kata" a "Kaszást" kereste.
Legörbült a "Göncölszekér" rudja,
"Fiastyukra" hajolt a "Tejutja".

Aludj falum, én órséget állok,
Egyszer aztán én csillaggá válok.
Ragyogok a kéklő magyar égen,
Addig, falum, aludj csendességben.

5. Közlekedés.

Az emberiség társadalmi életében nagy jelentősége van a közlekedésnek. Alig van emberi, illetőleg társadalmi tevékenységnek olyan területe, amely nincs a közlekedéssel némi vonatkozásban.

A termelés a nyersanyagok feldolgozásából, új javak előállításából, s ezeknek forgalomba hozásából áll.

A marxista gazdasági elmélet a szállítást az anyagi termelés külön ágának tekinti. Kialakult a szállító-ipar, akár személyek, akár áruk szállításával foglalkozzék is. A szállítás, illetőleg az ezt megvalósító közlekedés termelői ténykedése abban áll, hogy az árut a termelés helyéről a felhasználás helyére fuvarozza. Így a fuvarozás értéktermelő folyamat. A közlekedés nem állít elő új anyagi termelvényeket, új javakat, mint a mezőgazdaság, bányászat, ipar, mégis értéktermelést eredményez. Marxnak a "Töke" II. kötetében a közlekedést a következőkben határozza meg: "A közlekedési ipar egyrészt önálló terme-

lési ágat képez, másrészt abban nyilvánul meg, hogy az áruforgalmi folyamaton belül, mint a termelési folyamat lebonyolításának része jelentkeznek.

A szocialista gazdasági rendben a termelés módozatait folyton fejleszteni kell, hogy a szocialista termelés a kapitalista gazdasági rend termelési módozatait felülmúló magasabb szinten történjen. Ez vonatkozik a közlekedésre is.

Ezeknek előre bocsájtásával megértjük, miért fontos a közlekedési út és eszköz? De azt is könnyen megértjük, miért fontos ez a mi községünk szempontjából?

I

Valamely község akkor fejlődőképes, ha a dolgozó polgárok munkájuk gyümölcsét, termelvényeiket értékesíteni tudják. Ehhez a házi szállítási eszközökön kívül jó kocsitútra, vasútra, hajóra van szüksége. Osztopán község távol állott a fejlődéstől mindaddig, amíg a vasut és a mű-út elkészültek.

Községünk létesülése első idejéből semmiféle feljegyzésre nem akadtunk, amely a közlekedésről felvilágosítást nyújtana. Az öreg gazdák mesélik, hogy a termény és állatfeleslegük elszállítása igen körülményes és nehézkes volt. Esős időben tengelyig süppedt a kerék a sárban, télvíz idején halálveszedelemmel járt egy-egy terménnyel megrakott kocsi-kirándulás. Száraz, poros időben pedig a portengerben rekedt meg a kocsi kereke. Az utak gondozatlanok voltak. De ki gondolt volna jó utakra, amikor Petófi: „En magyar nemes vagyok” alakjai uralkodtak.

Ismertetjük a vasut és a mű-út építésének történetét.

Vasut.

A megye székhelyét, Kaposvárt kellett legrövidebb uton a Balatonnal összekötni. 1894-ben tervbe vették a Fonyód-Kaposvár közötti vasut megépítését 1.300.000 Ft. költséggel. Megalakult a részvénytársaság, ennek megépítését Scheiber építő-cég vállalta. Korona

1895 év kora tavaszán megkezdődött a nagy építkezés, mely úgy személy, mint teherforgalom számára készült. 1896. július 14.-én nagy ünnepségek mellett át is adták a forgalomnak az 54 km. hosszú vonalat, melynek középpontja Osztopán.

Félévi közlekedés után a részvényeseknek 20.000 Ft.-ot kellett még ráfizetniök.

Nagy áldás a vasut szellemi-, gazdasági- és kényelmi szempontból. E községnek nagy és termékeny vidéke van, ezért a forgalom is az egész vasutvonalon a legélénkebbnek itt mutatkozott, miért is a legnagyobb vasuti állomás itt épült. Ezen helyi körülményeket a kereskedők, kézművesek felismerték, s községünkben sokan letelepedtek.

Hogy a vasut forgalmáról is némi fogalmunk legyen, ismertetjük az 1953. évi forgalmat.

A személy-forgalom évi átlaga 88,530, havi 7390 szem.

A teherforgalom évi átlaga 4700 q. havi 400 q.

A szem. forg. pénzbevétele 410,400 Ft. havi átl.
34,200 Ft.

A teherforg. /gyorsáru/ évi 1160 t. havi 97 tonna.

Személyvonat télen 4 pár vonat,

" nyáron 8 " "

Tehervonat télen 1 pár,
" nyáron 2-3 pár.

Mű-út.

1927-ben kezdték meg a Kaposvárról kiinduló és Osztopánon keresztül Boglára vezető mű-út építését, melyet 1928 nyarán adtak át a közhasználatnak. Ezen az úton igen élénk a forgalom. Személy és teherautók egymást érik. Lovas kocsik sűrű egymásutánban követik egymást.

Községünk ütőereje ez az út úgy a Balaton-, mint Kaposvár felé. A forgalom a mezőgazdasággal karöltve évről-évre emelkedik.

A mi falunk.

/ Sass József verse. /

Szeretjük a földet, a szorgalmat, az ötletet,
Nem mérjük az érték mérőn, ki milyen ágyban született,
De a vétkes dologtalant nem szeretik a dolgozók,
Nem vagyunk mi maradiak, reakciós vissza-mozgók.

Szeretjük a notát, zenét, bort, lakomát, mulatságot,
Nem sajnáljuk érte a sok áldozatos fáradságot,
Akik úgy származtak ide, szokásunkat nem értik meg,
Fukarul sopánkodnak, hogy pazarlás ez, kár ez, minek?

Aki nem közibénk való, megismerjük. S ha nem vél ki,
Titkolódzunk előtte, mert azt véljük hogy „ubipárti”.
Mi tagadás, itt az uraság ellenségét is jelentett,
Valamikor földesurunk kegyetlen-zsarnok lehetett.

A nép nyelvén még most is él a legendás híres tette,
 Ki szólni mert jogaiért, azt lófarakhoz köttette,
 Úgy huzatta el Tótiba a védtelen jobbágyokat.
 Utközben nagy kinlódással, szenvedés közt megszakadt.

Most meg sem ég, de a föld sem akar minket hozzávenni,
 Mert nem szoktunk sem templomba, sem népgyűlésre elmenni
 Vissza-mozgók még sem vagyunk, multunk tapasztalata ok,
 De papunk sem mondja rólunk, hogy ezek istentagadók.

Mégis önkormányzatunkat feloszlatta püspökkel,
 Szegény öreg azt véli, hogy a tettével több üdvöt lel.
 A kiskorú hívókra meg kinevezte a gondnokot,
 Míg a következtetésre nem talál kellő indokot.

Igazgató kántorunknak vigasztaló a mosolya,
 Sok feszültséget vezet le az új állami iskola.
 Egyház iskola-tanácsa szétesett, kit a nép küldött,
 Zavartalan vezetheti a megváltozott új időt.

Viharjöttén, ki tehette, szélnek hátat fordított,
 Utirányáról ismertük fel azt, ki hovávaló volt.
 Am derüre egyik-másik juhászokdva visszatért,
 Nem kellett szomszéd faluba elmenni roszindulatért.

Szerettük a pazarlókat, mert ha gazdag elbukott,
 A szorgalmas szegény ember földet venni így tudott.
 Hétszilvafás nemeseink elköltöztek innen régen,
 De a két temető meg van még a faluvégen.

V.

K Ö Z E G É S Z S É G Ü G Y !

A távolmúlt szomorú képet nyújt. A község lélekszáma kevés volt ahhoz, hogy orvost elbirjon. A betegek gyógykezelése /az öregek bemondása szerint/ holmi ráolvasással, kuruzslással, füvek, és házilag gyártott kenőcsők segítségével történt. Ha volt is képzett orvos, az Lengyeltótiban, Somogyvárott, vagy másutt lakott.

A legrégebb orvos Rosenfeld Lipót az 1880-as években működött.

A szülésznői teendőket az 1860-as években, de a 70-es években is a kanász felesége, a Balázs Nani-né végezte. Hivatalos, képzett szülésznő Schwindelmann Vilmosné asszonynéni ugyancsak a 60-as években szerepel.

1892-1893-ban, két éven ét a diftéria szedte áldozatait főleg a 3-9 év közötti pusztai gyerekek

között.

1902-től 1927-ig Osztopán a somogyvári orvosi körzethez tartozott. Somogyvár 8 km.-re fekszik tőlünk.

1927-ben a hatóságoknak az volt a célja, hogy a község orvost, gyógyszerértárt és jegyzőséget kapjon. Talián Andor földbirtokos ezt a leghatározottabban ellenezte, így az orvos székhelye Jád község lett. Ugyancsak a gyógyszerértár és a jegyzőség is ide került.

1933-ban diftéria vonult végig a környéken, amelynek Osztopánban is volt halálos áldozata. A járvány súlyos volt, pl. Somogyváron 53 megbetegedés közül 16 halott volt. Egyéb súlyos járvány a mai napig a környéken nem volt. Ez az orvos éberségének köszönhető.

1939-ben egy somogyvári gazdasági ^{csellár} cseléd fia, dr. Terkóvics Lajos orvos telepedett le, s folytatott magángyakorlatot. A hatóság el akarta helyezni az orvost, a nép szigorúan kitartott amellett, hogy állandó hatósági orvosa legyen a községnek. Így létesült 1952-ben, nov. 1.-én az önálló osztopáni orvosi körzet. Ide tartoznak: Pamuk és Bodrog. Milyen áldás egy rátermett, szakképzett, a kötelességét lelkiismeretesen teljesítő orvos, bizonyítja a mi községünk egészségi viszonyai; valósággal dühöng az egészség. 3 év alatt 1 éven aluli csecsemő-halálozás csak egy volt, ez is már születésekor fejletlen, életképtelen volt.

VI.

KULTURA!

Amint az I. Történelem c. fejezetből olvassuk, a kőkorszakban a Koppány folyó mentén húzódó sávon már éltek emberek, akiknek kulturája igen alacsony fokon állott. az élelem-szerzésre és önvédelemre készített kő-eszközökön kívül egyéb kulturnyomokat nem találunk.

A kelták nagy műveltségét bronz-tárgyaiknak művészi kivitelét a szalacsikai magaslat feltárt őskori telepe bizonyítja.

A rómaiak kulturája abban is megnyilvánul, hogy városaikat már hatalmas kő-utakkal kötötték össze.

Eddig az időpontig községünkben a kulturának semmi nyomát sem találjuk. Nincsenek romok, kőbe vé-

sett figurák, írásos feljegyzések, sem ásatások útján felszínre került ókori tárgyak. Földmunka közben akadtak ugyan földdel borított kő-útra, amely a monda szerint római út. Ez azonban bizonyításra szorul.

A honfoglaló magyarok nomád életet élő pásztor-nép volt. Ezzel együtt a vadászat és halászat volt kedves és hasznos foglalkozásuk. Egyetlen tudományuk a rovás-írás. A kereszténység átvételekor elszórtan a kolostorok mellett akadtak iskolák is, amelyeket csak kiváltságosak látogattak gyér számban és a valóságoktatásban merült ki a ténykedésük. A történelem tanítása szerint az idegen szerzetesek földművelésre is megtanították a magyarságot. De sem ennek, sem a kolostori iskolának községünkben semmi nyoma nincs.

A kultúra határozott nyomait a keresztény felekezetek intenzívebb tevékenykedésénél találjuk.
Róm. kat. egyház.

A somogyi főesperesség a mai Somogy m. középső részét foglalta el. Ez volt a veszprémi püspökség legnagyobb kiterjedésű főesperessége.

A régi okmányok szerint 1237-ben Jakab nevű főesperesével találkozunk. A tizedjegyzék szerint 176 plébánia tartozott hozzá, többek között Ozkopán-Vztupán- Osztopán is.

Hogy ez a régi plébánia mikor szűnt meg, feljegyzést nem találtunk. Azt azonban a régi latin nyelven írott jegyzőkönyvekből tudjuk, hogy.

1770. aug. 6-án Koller István püspök alatt kezdődött a ma is fennálló plébánia. Kezdetben kis fa-építmény volt a templom, később ez elkorhadt.

1780-ban új adminisztrátort kap.

1785. dec. 6.-iki konstruktio parochiárium szerint filiális volt Somogyvárnak. Ekkor 833 rk. lelket tartott nyilván az egyh. község.

1788-ban plébánia épület még nem volt. Költségvetés szerint 2454 Fr. 89kr.-ba kerül az épület felépítése. A vallás-alap hozzájárul a

templom építéséhez.....	1745	Fr	89kr.-ral
a helybeli földesurak....	3"	- "	- "
Osztopán község	3"	- "	- "
Edde	5"	40 "	
Bodrog "	1 "	- "	
büsüi molnár	4 "	80 "	

a többi költség fuvar és kézimunkával. 691 " 69 "-.

A lakosság lélekszáma ekkor 819 lélek.

1833-ban újraépült.

1830. ápr. 16.-án kelt rendelet értelmében 1831. jan. 1-től a plébánia anyakönyveit magyar nyelven kell vezetni.

1895-ben a község tanácsa úgy döntött, hogy a vásár-helypénz tavaszi bevétele a segédtanító fizetésére szolgáljon és az egyház pénztárába utaltassék, - az őszi vásár-helypénz szintén az egyházé. A heti-vásárok helypénze az úrbériális birtokosoké.

1904-ben bővítették és restaurálták a templomot.

1914-ben az első világháború idején 2 db. harangot elvittek, a legnagyobb megmaradt.

Iskola.

Az iskola 1822-ben létesült a Veszprémi Egyházmegyei Hatóság kezdeményezésére és támogatásával. Milyen volt az iskola felszerelése, elképzelhető. földön guggoló apróságok, kik primitív lócákat használtak asztalként. Iskolai felszerelésről csak akkor beszélhetünk, amikor évek múlva és csak lassú ütemben került egy-egy asztal, vagy szék, vagy pad. Szemléltető eszközökről szó sem volt. Ilyen viszonyok mellett az oktatás is kezdetleges volt.

1837. évi egyház-községi feljegyzésből vesszük a következőket:

A tanítói ház mikor épült, nem tudjuk. Dr. Siklós József földbirtokos úr, saját szempontjából átalakította a saját költségén. A nép kezimunkát adott hozzá. Kezdetben 8 gyerek járt iskolába, később 50-re emelkedett. Az akkori plébános reményszavakkal arra törekedett, hogy a tanterem kifogástalan legyen.

40 gyerek Jádról idejárt iskolába, de belátták hogy ez nem jár eredménnyel. A szülők kérésére megengedték, hogy a jádi ref. iskolába járhassanak.

A tanítás körül sok nehézség merült fel, mivel tanítót fizetni nem tudtak, így sokszor megtörtént, hogy a helybeli plébános, vagy lelkész tanított. Ennek megszüntetésére a plébános a veszprémi tanítóképzőből kért fiatal növendékeket, akik a tanulók oktatására kellő gyakorlattal nem bírtak.

Előfordult az is, hogy a kántort a falu jegyzője helyettesítette. Ez sem vezetett célhoz, mert a jegyző más irányú elfoglaltsága miatt tanítói és kántori teendőket elvégezni nem tudta. Ezeket az anomáliákat ostromozta, és rendes tanítót kért a plébános.

1950-ig, az iskola államosításáig 2 tanerős volt. 1950-től 7 tanerős. Erős reményünk van arra, hogy teljesen osztott felső tagozattal 8 tanerős iskola lesz 1954. szept. 1-től.

Qvoda.

1926. május 9.-én az Országos Missziótársulat meg-

1.

2.

3.

4.

5.

VII.

A Z 3 É V É S T E R V .

Az elnyomó Horthy-rendszer után a Szovjet-Unió áldozatkészsége folytán Hazánkra új korszak virradt. Történelmi válaszfal keletkezett 1945 végével a magyar nép életében. Ezzel az időponttal kezdődött el a felemelkedés és indult útnak az új élet.

A Szovjet Unió Kommunista / Bolsevik / pártjának útmutatása nyomán a M.D.P. és kormányzatunk elkezdte országépítő munkáját. Mivel minden munka csak akkor eredményes, ha korszerű, -a munka helyes végzése érdekében Pártunk és Kormányzatunk kidolgozta a 3 évre szóló tervét.

A 3 éves terv keretében a Párt vezetésével a munkás-osztály, a parasztság és értelmiség végrehajtotta a megoldhatatlannak látszó feladatot: a romokból új, szocialista országot épített. Ez alatt a 3 év alatt meggyőződött Pártunk arról, hogy politikája helyes, mert a munkásosztály, a parasztság és az értelmiség fölsorakozott a Párt mögött, magáévá tette a Párt célkitűzéseit, harcolt, dolgozott érte, túlszárnyalta önmagát, és idő előtt teljesítette a 3 éves tervet: 2 év és 4 hónap alatt.

Erre az időre esik községünk és iskolánk szempontjából a következő fejlődés:

elavult iskola-politikánk fejlődése érdekében a 2 tanerő helyébe 4, majd 7 tanerő került az iskolához, akik megkezdték a hivatásuk teljes tudatában szocialista alapon a szakszerű oktatást. Megkezdődött a pedagógia terén az újjáépítési munka, a szocialista nevelés.

Községünk további fejlődését igazolja.

a/ a tűzoltó-szertár, amely szertár községünk tűzbiztonságát van hivatva őrizni,

b/ idény napközi-otthon létesült, ahol nyáron a mezőn dolgozók gyermekei szakoktatók felügyelete mellett kellő gondozásban részesülnek.

c/ Megépült a Kulturház, amelyben a különböző előadások, gyűlések keretében az erősen elmaradt lakosság nyer új ismereteket.

d/ A mozi ugyancsak a felvilágosítást szolgálja.

e/ Az utak rendbe hozattak.

A 3 éves terv eredményeit látva, Pártunk és Kormányzatunk a munkássággal, parasztsággal és ér-

alapítja községünkben az ovodát, melyet előbb önkéntes adakozás útján tart fenn a misszió, de 1927. őszén a község 800.-Ft-ig hozzájárulással enyhíti az egyházközség terheit.

Izr. iskola.

A róm. kat. templom és iskola mellett nem maradhat el a község zsidó lakossága sem.

1848-ban Ferke Márton telkéből szakították ki az utca-fronton a legszebb helyen a zsidó iskola és imaház számára szükséges házhelyet. Geiger Mihály izr. kántor szorgalmazására fel is épült mind a két építmény. Az imaházat a második világháború előtt bontották le, tégláiból Krausz Ferenc háza épült. Ma Krausz Jenő tulajdoná. Az iskola felszerelését Somogyvári István/ma 78 éves/ gondnoksága alatt 1925-ben az rk. iskola részére átvették. Az épület zsupptetejét ennek fejében cseréppel fedték.

Érdekessége ennek az iskolának, hogy növendékei nagy része a helybeli módosabb rk. gazdák gyermekei voltak. Oka érthető: kevés volt a növendékek száma, a tanító intenzívebben foglalkozhatott növendékeivel, míg az rk. iskolában rengeteg volt a tanuló.

A 60-as években kb. 50-60 zsidó család lakott itt, 1890-ben kb. 25 család.

Gazdálkodással 2 zsidó foglalkozott:

Felső Bún Simon Dániel,
Kürtöspusztán Bók Vilmos.

Megemlékezünk Weisz Sándorról, a tanítói kar egyik legképzettebb tanítójáról. 1890-es években állandóan 4-5 tanulót vizsgáztatott a kaposvári polgári iskolában. Hitközségi adminisztrátor, kiváló szónok, növendékeit a leghazafiasabb szellemben nevelte.

Az izr. iskola államilag segélyezett volt, felszerelését közadakozásból szerezték.

A hitközség 1930-ig állott fenn. Az utolsó, aki a hitközség életét vezette, Suchmann Samu, aki anyagi áldozatokat hozott, hogy évente az ünnepeket kellő módon megtarthassák. A temetőt is ő gondozta.

A rk. harangok beszerzéséhez is hozzájárultak.

A közügyekből kivették a részüket.

Az I. világháború hősi halottai között két zsidó szerepel: Suphmann Aladár és Suphmann Andor.

telmiséggel karöltve, közös egyetértésben kidolgozták a következő 5 évre a munkatervet, az első 5 éves tervet.

Az első 5 éves terv célkitűzései nem azonosak a 3 éves terv célkitűzéseivel. Míg a 3 éves tervben az ország újjáépítése volt a döntő, addig az 5 éves tervben tervünk célkitűzéseit a következőkben állapíthatjuk meg.

a/ a szocializmus alapjainak lerakása,
b/ az ország iparosítása, főleg a nehéz ipar fejlesztése,

c/ a mezőgazdaság kollektivizálása,
d/ és mindezeknek velejárója a nép anyagi és szellemi /kulturális/ szükségleteinek emelése.

Ha ezeket a célkitűzéseket átgondoljuk, a munkásság, parasztság és értelmiség szoros összefogásával, a Párt irányításával meg is valósítjuk. S akkor majd elmondhatjuk, hogy Hazánk nem rés, hanem erős bástya lesz a világbéke frontján.

Mint ahogy a 3 éves terv éreztette hatását az ország minden részében, minden községében, úgy az 5 éves és ennek célkitűzései is kiterjednek az ország minden községére.

Vizsgáljuk meg ezek után az 5 éves terv eddigi eredményeit községünk területén.

a/ 1951-ben bevezették községünkben a régi urak által sokat ígért, de meg nem adott villanyt.

b/ Ezzel hatalmas mértékben fejlődött községünk lakosságának életszínvonala. A villany lehetővé tette a lakosoknak egészségi /látás, tisztaság/ fejlődését, a rádiók szaporodását, a mozi életre keltését, s általában a nép kulturális fejlődését.

c/ A mozi megépítése a nép felvilágosítását, tároggyitadásának gyarapítását szolgálja. Tanít, nevel, szórakoztat.

d/ Az 5 éves terv keretében fejlesztettük iskolánkat. A Tallián-kastélyból állami általános iskola lett. A tantermek száma 4, nevelő-szoba, igazgatói lakás, szertári helyiség van. A nevelők száma 7, kik 1951 óta fokozottabb mértékben szolgálják ifjúságunk kulturális fejlődését. Jobb lehetőségek mellett több tudással rendelkező ifjúságot ad az iskola az országnak.

e/ Az idény-napközi állandó ovoda lett. Nagy haladás ez. A dolgozók nyugodtan végezhetik napi munkájukat, gyermekeik ellátásáról az állam gondoskodik. Ez is bizonyítja, milyen nagy gondot fordít kormányzatunk a gyermevédelemre.

f/ Megemlítjük az áll. ált. iskola szertári felszerelését. Nagy mértékben fejlesztettük a fizikai, kémiai és biológiai szertár fejlesztését felszerelését. A szertár felszerelésével és az ezekben felhalmozott szemléltető eszközökkel szemléltető módon tudjuk bizonyítani tudományos alapokon nyugvó alkotásainkat.

g/ A Disz. zongorát kapott. Ezzel az előadásaink értéke emelkedett.

h/ Állandóan karban tartják a mű-utat, amely a múltban erősen elhanyagolt állapotban volt. Fontos ez is, mert sok munka-alkalmat ad a község dolgozóinak.

i/ A mezőgazdasági élet is fejlődést mutat a T.Sz.Cs.-ben. Ezt a községünk mezőgazdasági gépesítése tette lehetővé.

j/ Most van folyamatban a járda megépítésének megoldása.

k/ Új apa-állat istálló épül; ezzel az állattenyésztés színvonalát emeljük.

l/ A döggut létesítésével az állategészség ügyét szolgáljuk.

Ha ezeket az eredményeket és fejlődéseket figyelemmel kísérjük, meg kell állapítanunk, hogy az elmúlt rendszerben 50 év alatt nem történt a nép érdekében annyi építés, mint az utolsó 5 esztendő alatt.

VIII.

K Ö Z I G A Z G A T Á S .

A múlt.

Az előljárok választása régente az 1886. évi XXII. t. c. alapján a „Községi törvény” alapján történt. A községi birót a községi választók választották. Községi választói joggal az rendelkezett, aki az azévre érvényes községi választók névjegyzékébe fel volt véve. A községi birói állásra a járási főszolgabíró jelölte ki a választható jelöltek. Választhatók voltak birói, vagy más előljároi tisztségre azok a személyek, akik írni-olvasni tudtak, magyar állampolgárok és büntetlen előéletűek, s végül fel voltak véve a községi választók névjegyzékébe. A kisközségekben a biró egyuttal pénztárkezelő is volt, így a törvény előírta, hogy az egyéb kellékek mellett a birójelöltnek némi vagyonnal is rendelkez-

6.

7.

8.

9.

10.

11.

nie kellett. Esetleges sikkasztások, stb. fedezetére volt ez törvénybe iktatva. A járási főszolgabíró törvényadta diskrecionális jogánál fogva valamennyi pályázót jelölhette a birói, vagy egyéb előljárai tisztségre. Azonban éppen a diskrecionális jogánál fogva nem volt köteles valamennyit jelölni, csak elég pályázó esetén legalább hármat. Kik voltak a jelöltek? Írásbeli pályázat nem volt kötelező. Az eljáró főszolgabíró felírta magának azokat az egyéneket, akiket rendszerint a községben lakó földbirtokossal, ennek hiányában egyéb intellektuállal, s végül a község vezető jegyzőjével történt előzetes megbeszélésük alapján a birói, előljárai állások betöltésére jónak tartottak. Ezeket jelölte olyan választó polgárokkal szemben, akiket a falu népe gyűlölt, nem szeretett. Így könnyű szerrel megtörtént a főszolgabíró akaratának keresztülhajszo-lása. A választás közfelkiáltással történt, tehát nyílt szavazással. Titkos szavazást csak akkor volt kötelező elrendelni, mint választási /tisztújító/ gyűlés elnöke, -ha a titkos szavazást a választók előzetesen ezt írásban kérték. Ezzel a jelölési rendszerrel indult el a népképviselőlet kijátszása. Tet-szés szerinti személy foglalta el a nép akaratától eltérően a községi birói, vagy előljárai helyeket. Ezen rendszerre nem volt szükség.

Ezzel szemben jelenleg más a helyzet. Való-ban a nép választ az ő szempontjából megfelelő e-gyént, akit a falu becsül és bizalommal van hozzá. Szivesebben fogadja annak törvényes intézkedéseit. A multban egy-két esettől eltekintve, a községi e-lőljáróban ellenségét látta a nép, így a kiadott rendelkezéseit csak immel-ámmal fogadták, és csak "muszájból" teljesítették, nem öntudatosan.

A régi rendszer a falu fejlődését is sokszor hátráltatta, mert a bürokráciával járó formaságok, iratok felesleges váltása, különösen a vagyoni jogi dolgokban, amikor is a virilis /legtöbb adót fi-ze-tő/ jogon képviselőtestületi tagként szereplő föld-birtokos a felügyelő hatóságon keresztül befolyá-solta a jegyzőt, bírót és az egész képviselőtes-tületet a földbirtokos egyéniségét és anyagi hát-rányait figyelembevételével számtalan esetben meg-akadályozták a nemes cél elérését. Kulturház, la-kás építése, jegyzői iroda, telek vétel, orvosla-kás, egészségház, iskola építés, út kövezés, artézi-kut fúrása, stb. stb. törvénytelen módot történt megakadályozása a legsúlyosabb bűnük.

A mostani rendszer^{ben}-ellentétben a régivel, -sokkal nagyobb hatásköre van főleg a községi tanács elnökének és titkárnak. Önállóbbak jogaiknál fogva. Nagyobb a jogkörük s ennél fogva közvetlenebbül és többet tehetnek a közt érdeklődő ügyekben a népgazdaság érdekében.

Az elmúlt rendszerben a község, mint erkölcsi testület, az ingatlan vételhez, eladáshoz, viszterhes egyéb szerződésekhez 3 alkalommal összehívott képviselőtestületi közgyűlés határozott. Ezzel szemben ma egyetlen egy tanácsi ülés elegendő, az ügy lebonyolításához, természetesen a felsőbb jóváhagyásától függően, amely gyorsan, és legtöbbször együtt a községi tanács szándékával sok-sok megértéssel intézkedik hozzájárulásával.

Árva és gyámügyekben jelenleg sokkal gyorsabban és jobban intézkednek a jelenlegi demokratikus törvények és törvényerejű rendeletek. Ha régen egy úgynevezett "törvénytelen" gyermek született, a bürokratikus akták egész halmaza is megszületett, de a gyermek elhelyezéséről, törvényesítéséről, a szülők között létrehozandó esetleges utólagos házasságkötésről, az apa tartásdíj fizetéséről, annak megfelelő összegéről még mindig nem történt intézkedés. Legfontosabb volt a született "törvénytelen" gyermek községi illetőségének megállapítása. Ebből sokszor évekig huzódó ügy lett, amíg a törvény labirintusai alapján valamelyik község elismerte az anya illetőségét s így az anya jogán a gyermek illetőségét is. Az illetőség elismerése 1000 eset közül egy esetben azzal az anyagi veszéllyel járhatott, hogy a felnőtt gyermek majdan 70 éves korában elszegényedett, "elhagyottá nyilvánított" s a törvényben meghatározott fizetésre kötelezett hozzátartozó hiányában, -az illetőségi községe tartozott el-tartásáról, gyógykezeléséről, kórházi ápolásáról gondoskodni.

Súlyosabb volt a községi közmunka szolgáltatás, amennyiben vagy természetben, vagy pénzváltásban /egy pár ló után évi 24 P./ fizetendő közmunka-váltás nem volt progresszív, a gazdagabbak, földbirtokosok aránylag sokkal kevesebbet fizettek, mint a kis emberek. A váltásgot nem a földbirtok nagysága után vetették ki, hanem a lovak száma szerint, lakásoknál a szobák száma után. Még a teljesen vagyontalanoknak is kellett községi közmunkát teljesíteni, vagy ennek váltását, ellenértékét pénzben megfizetni.

Jelen.

"A Párt szükségesnek tartja a népi demokrácia alaptörvényének megalkotását, hogy az állampolgárok jogait és kötelességeit, az állami, gazdasági és társadalmi rend alapvető változásait, a magyar köztársaság népi jellegét a törvény erejével az alkotmányban ~~biztosít~~ szentesítsük."

A régi alkotmány csak az uralkodó osztály érdekeit, a dolgozó nép kizsákmányolását biztosította. A mi alkotmányunk biztosítja a dolgozók szabad életét, a kizsákmányolás felszámolását. Ennek valóra váltása a helyes, okszerű törvényekkel, törvényerőjű rendeletekkel, - a rendeletek helyes végrehajtásával történik.

Rendeleteket hoz a minisztertanács, - a miniszterek, - a miniszteriumoktól teljesen függetlenül működő hivatalok, - a megyei és járási tanácsok is a törvény szellemében és hatásán belül.

A rendeletek végrehajtása a végrehajtó szervek, közegek feladata.

Végrehajtó szervek.

a/ Megyei Tanács. 17 ügyosztálya van. Az egész megyében előforduló ügyek felett gyakorolja az ellenőrző szerepet. Az alkotmányosan hozott jogszabályok és a legfelsőbb szervek által meghatározott keretek között gyakorolják államhatalmi tevékenységüket. A Megyei Tanács a törvényerővel bíró rendeletek végrehajtó szerve. Intézkedik, rendeleteket hoz, ellenőrzi a járási és községi tanácsok munkáját, ítélkezik, stb.

b/ Járási Tanács mind azon ügyeket, amelyeket a községi tanács a maga hatáskörében elintézni nem tud, vagy el nem intézhet, a Járási Tanács végez. Pl. hadisegélyek, gyámügyek, kihágások, családi segélyek, stb. Egyben törvényes rendelkezések keretén belül rendeleteket, határozatokat hoz. A községi tanács munkáját ellenőrzi, segítségkezet nyújt nehezebben megoldható ügyekben, stb. 13 ü.o. végzi a járási tanács munkáját.

c/ A felszabadulás után, az új alkotmány alapján megalakultak 1950-ben a Községi Tanácsok.

Szervezete a község nagyságától függ. Ez áll: elnök, h. elnök, titkár, ált. adminisztrátor, term. nyilvántartó, gazd. szakelőadóból.

A helyi tanács.

- a/ vezeti a gazdasági, társadalmi, és kulturális tevékenységet,
- b/ előkészíti a helyi gazdasági tervet, költségvetést, ellenőrzi ezek végrehajtását,
- c/ végrehajtja a törvényeket, és a felsőbb rendeleteket,
- d/ irányítja és ellenőrzi az alárendelt államhatalmi és államigazgatási szerveket,
- e/ elősegíti az állami rend és a közvagyon védelmét,
- f/ oltalmazza a dolgozók jogait,
- g/ irányítja és ellenőrzi a helyi jellegű gazdasági vállalatok munkáját,
- h/ támogatja a dolgozók szövetkezeteit,
- i/ intézkedik a jogszabállyal hatáskörébe utalt minden ügyben.

I

1895. január 16. ána község lakossága gyűlést tartott a község részére kérelmezendő országos vásár tárgyában.

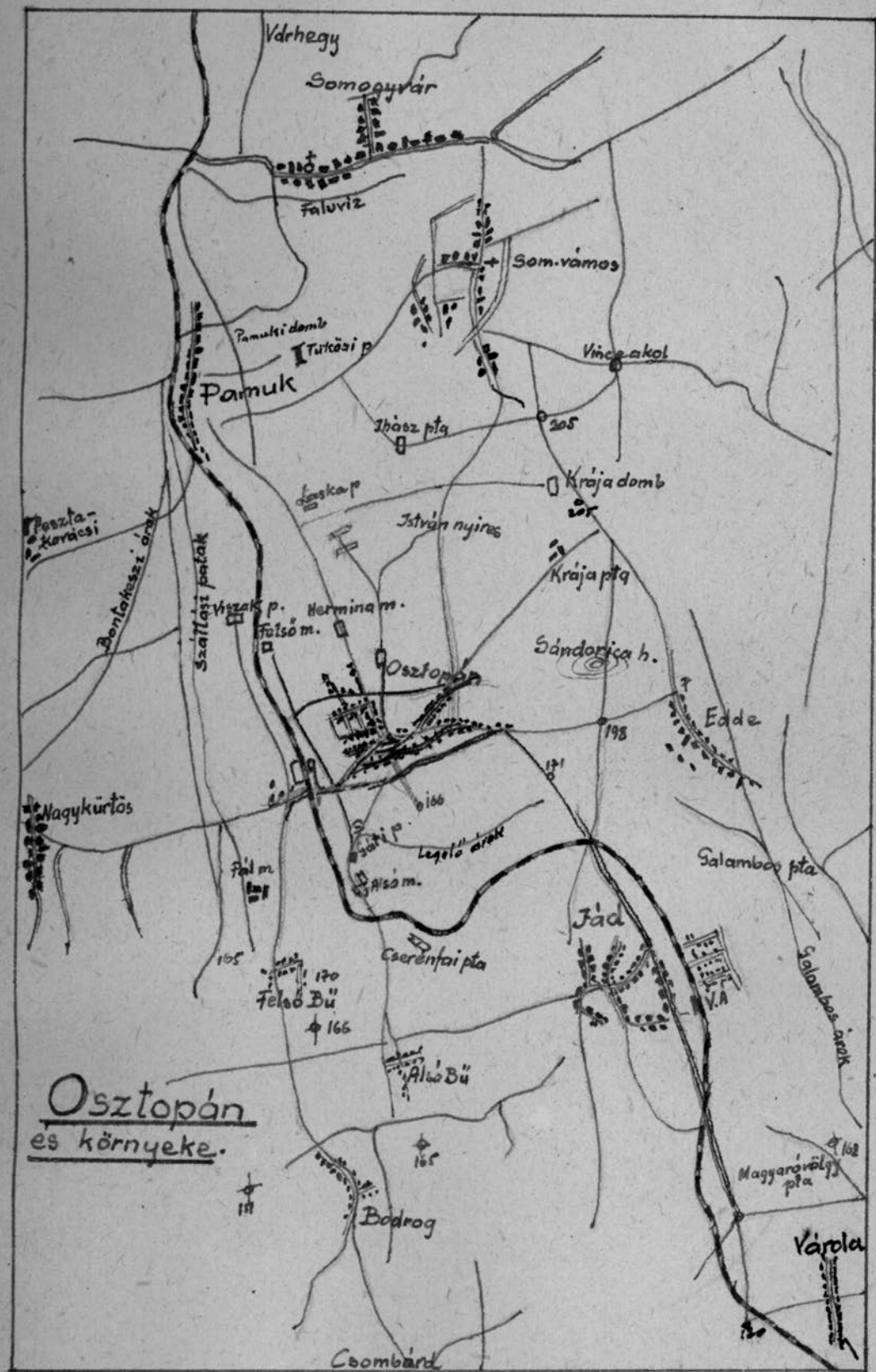
Eddig templomi búcsú-vásárok voltak. A keresk. miniszter ezeket a vásárokat beszüntette. A község nagy hiányát érzi az ember- emlékezet óta megtartott búcsú-vásároknak. Ezzel a kéréssel már 1894 január havában foglalkoztak, de a kérést elutasította a keresk. miniszter.

1895-ben a fonyód-kaposvári vasút megépítése után megismétlik a kérést: és pedig egy tavaszi és egy őszi országos vásár megtarthatását, valamint hetenként egy hetivásár tarthatási engedélyét kérik. A tavaszi vásár június 13-án, - az őszi szeptember 29-én lenne. Ha ünnepre esik ez a nap, akkor az ezt követő napon legyen megtartható. A hetivásár napja a szerda. A vásártér a községnek akár a keleti-, akár a nyugati legelőből lesz kihasítandó. A hetivásár vásárteréül a község közepén végig húzódó elég nagy terjedelmű u.n. Nyárfás helyet engedik át. A vásárhelypénz az urbáriális községet illeti. A község lemond erről a jövedelemről, és pedig a tavaszi vásárhelypénz jövedelmét egyszer s mindenkorra a rk. iskolapénztárnak engedi át, illetőleg a segéd-tanító járulékába számítják. Az őszi vásárhelypénzt továbbra is a rk. templom pénztárának juttatja.

I

1927-ben a hatóság Osztopánban jegyzőséget szándékozott felállítani, de Tallián Andor földbirtokos ezt ellenezte.

Osztopán
es környeke.

IX.

S Z O M S Z É D O S   K Ö Z S É G E K .

A szomszédos községekkel az érintkezés békés természetű.

A mult hagyományaiból tudjuk, hogy kisebb vilongások láttak napvilágot, de veszedelmesek nem voltak. Ennek oka: Eddével és Jáddal felekezeti-, Somogyvámossal nemzetiségi hadakozások voltak. Ugyanis Vámoson németek laktak, kikkel a magyarok a baráti viszonyt nem vették fel.

Erdékes, hogy házasság révén Osztopán a szomszédos községekkel nem került összeköttetésbe, inkább a távolabbi Gamás, Somogysárd, Kak, Szöllősgyörök, Buzsák jöhettek számításba. Még az annyira vonzó tánc, mulatságok sem hozta közelebb egymáshoz a községeket. Az osztopániak mulatós, jónótás legényekkel dicsekedhettek, viszont pl. a jádiak, eddeiek csendes, takarékos emberek voltak.

A birtok-viszony szempontjából az érintkezés természetesen. Osztopániaknak van birtoka Pusztakovácsiban, Bú-ben. Ezek a parcellázás során kerültek megvételre. Ezzel szemben az osztopáni határban van eddeieknek, jádiaknak, vámosiaknak Krája, Sándorica, Frácska részen birtoka.

Erdékes, hogy házasság révén Osztopán a szomszédos községekkel nem került összeköttetésbe, inkább a távolabbi Gamás, Somogysárd, Kak, Szöllősgyörök, Buzsák jöhettek számításba. Kivétel Somogyvámós volt. Még az annyira vonzó tánc, mulatság, bucsu sem hozta közelebb egymáshoz a községeket. Talán a következő tényekkel magyarázhatjuk ezt a községek közti távolságot. az osztopániak mulatós, jónótás legényekkel dicsekedhettek, viszont pl. a jádiak, eddeiek csendes, takarékos emberek voltak, vagy a nemzetiség kérdése játszott közre. Ma sem láthatunk különös harmoniát.

I

A cs. és kir. somogy megyei hatóság 1859-ben kiadott határozata a következőkben állapította meg az Osztopánt körülvevő községek távolságát.

Aszaló	7921 öl	2 mérföld
Buzsák	11193 "	2,6/8 "
Bodrog	1960 "	4/8 "
Csombárd	3380 "	7/8 "
Csoknya	4855 "	1,2/8 "
Csómend	11216 "	2,6/8 "
Edde	1914 "	4/8 "

Fajsz	5786	ö1	.....	1,3/8	mér föld
Gamás	8123	"	.....	2	"
Geszti	5572	"	.....	1,3/8	"
Hetes	5035	"	.....	1,2/8	"
Jád	2406	"	.....	5/8	"
Juta	8973	"	.....	2,2/8	"
Kisberény	9025	"	.....	2,2/8	"
Kovácsi	6408	"	.....	1,5/8	"
Kürtös	3196	"	.....	6/8	"
Libickozma	7646	"	.....	1,7/8	"
Magyar-egres	6216	"	.....	1,4/8	"
Mernye	8272	"	.....	2	"
Mocsolád	10586	"	.....	2,5/8	"
Mikla	11148	"	.....	2,6/8	"
Öreglak	7058	"	.....	1,6/8	"
Pamuk	2830	"	.....	6/8	"
Polány	8086	"	.....	2	"
Sárd	7415	"	.....	1,7/8	"
Somgyvár	4125	"	.....	1	"
Sörnye	6296	"	.....	1,4/8	"
Táska	12646	"	.....	3,1/8	"
Vámos	3195	"	.....	6/8	"
Várda	5563	"	.....	1,6/8	"
Vrácsik	9116	"	.....	2,2/8	"
Kaposvár /Juta, Hetes, Csom- bárd/	11330	"	.....	2,7/8	"

- A mérés lánccal történt.

X.

K Ö Z S É G Ü N K N É P R A J Z A .Népnyelv.

Községünk semmiféle különös nyelvjárással, tájszólásokkal, népi kifejezésekkel nem dicsekedhetik. A község lakosságának összetétele vegyes. A szlávok elmagyarosodtak, átvették nemcsak a nyelvet, hanem a nép szokásait is. Ezek a szokások sem mutatnak különös érdekességet.

A magyar nyelvtől eltérő, némány idegen hangzású kifejezéssel mégis találkozunk. Pl.

hun... ..hol	éneklés.....	énekülés
jön.....gyün	szomjas	szomgyus
hová .... há	éppen	ippen
már .... má	olyan	ujjan

ilyen.....ejjen	ajjaj-ujjuj....usszu
koldus.....kodik	pocsolya..... pocséta
szegyeid...szejjau	szalma..... szóma
alma..... óma	utolsó.....utoóso
ocsu..... ucsu	hallja..... halla
	halli
hallgat....haagat	hallja kend... halli kea
jössz..... gyüsz	
	góc..... gudoc
	gyisz
jol..... joo	létra..... lajtorja
gereblye...grábla	adjál..... aggyá

Szokás-mondások.

1. Fut, mint az eb-orru tatár.
2. Aggy a tótnak fé-helet, egészre vergődik
3. Akkor gyüjj vissza, mikor a Kossuth.
4. Megszakadt, mint a jádi pap az imádságban.
5. Szakadj meg, mint a sárdi vásár.
6. Meg ne szakaggy, mint a Jankula Ferko a cséplésbe.
7. Ragyog, mint Cárék hidassa.
8. Akinek a hasa fáj, keressen rá borzát.
9. Jó féjj, megszakacc.
10. Az van messze, ami nincs.
11. A valótú nem kell féni.
12. Szép tányérnak szép a cserepe.
13. Megismerni, melyik tébül lesz túró.
14. Nem tovább, csak egy tikmony-süttig.
15. Dicsért epergyének nem kell nagy kosarat vinni.
16. Aki a seggit megemelinti, az a száját emelinti.
17. Fogadatlan prókátornak ebszar a fizetése.
18. Suhun semmei, se égen, se fődön.
19. Szegénységgel habarok, nyomorusággal berántok.
20. Ha a paraszt nem szarik, az úr nem eszik.
21. Akinek rongyos a pelenkája, annak gombos lesz a sírba-eresztő kötele.
22. Nem cserélek egy beteges gróffal.
23. Csak egészség legyen, meg egy kis kenyérmellévaló,- borral.
24. Hosszabb a nap a kóbásznál.
25. Hun a dél, ott at este.
26. Újjan hosszú a nap, hogy a disznó reggel begörög, estére megnalacozik.
27. Akinek nem borgyaja, nem nyaléntja.
28. Szép a jó.
29. Ha a lúd tarka is, csak a zсібák legyenek féhérek.
30. Te nemzetség szégyenítő.

31. Amelyik gyerek az aptyára üt, rongy ember lesz.
 32. Úgyes anyának lusta lánya, lusta apának ügyes fia.
 33. Ha köll jó, tedd magad, ha nem köll, ^{rossz} bízd más-ra.
 34. Kotyog, mint a rossz malom.
 35. Szógábú lett gazdát, özvegyasszonyt, papot kiszolgányi bajos.
 36. Egy kódis egy ház nélkül megél.
 37. Eltaláátad a szarva között a tőgyit.
 38. Tanujj tinó, ökor lesz belóled.
 39. Kis kutya a nagy kutyától tanul ugatni.
 40. Nyúl, mint a bolondgomba.
 41. Jobb a sűrű krajcár, mint a ritka forint.
 42. Úrtól, bolondtól mindent el köll állni.
 43. Vásott gönc könnyen feslik.
 44. Foltossal lehet a jót menteni.
 45. Drága a muzsikaszó.

Népköltészet.

Itt meg kell állnunk egy kis időre. Akadunk a falu szülöttei között paraszt verselőkre, írókra. Sass József gazdának kötetekre menő versei, elbeszélései vannak, amelyeket adott alkalmakkor írt. Ma is, ha alkalom kínálkozik, kész egy-egy költemény, köszöntő, vagy prózai köszöntő megírására. Az idő rövidsége és a mezei munka miatt ószre halasztottuk a meglévő anyag átfésülését, elrendezését. A másik paraszt-író Horváth György, jelenleg a Kaposvári Textilművek dolgozója szindarabot írt, amelyet a helybeli műkedvelő-gárda nagy sikerrel elő is adott. Szintén ószre kerül az átfésülésre.

Népszokások.

Koma-tál. Fehérvasárnapján fánkot sütöttek és küldték annak, akit „komának” választottak. Ha a felszólított elfogadta a felszólítást, a felajánlott fánkot, másik fánkot küldött vissza. Ha nem fogadta el a komaságot, ugyanazt a fánkot küldte vissza.

Komatálat hoztam
 Meg is aranyoztam,
 Koma küldte komának,
 Fogadja el komának.
 Ha nem veszi komának,
 Küldje vissza komának.

Gazda-avatás. A fiatal házásokat addig nem ismerték el a községházán gazdának, amíg a felavatásuk

12.

13.

14.

15.

16.

Még nem történt. Gazda-avatás évente egyszer, a községi gazda-pénztáros pénztári elszámolása utáni áldomás iváskor, meg a bíró-választási áldomáskor a korcsmában történt, oly módon, hogy az idősebb gazdák közül egy jobb szónok névszerint szólította azokat a fiatal gazdákat, akiket munkájukról elismertek, s méltóknak tartottak arra, hogy a közügyekben is részt vegyenek.

Föcs-tej ivás. Borjazás után harmadnapra a tehén tejét tálba fejték. A gyerekek a tálal körülültek és kanalaztak. Amikor javában ettek, a háziaszony rosta fölött a fejükre öntötte a maradék tejet. A gyerekek szétfutottak. Ez azt jelképezte, hogy a tehén sok tejet adjon, a borjú pedig olyan élénk legyen, mint a sikongva szétfutó gyerekek.

Népezés. Vasárnap reggelenként a népezés labdajáték folyt a Sikorán. Felnöttek, családos emberek üzték ezt a szórakozást. Ma már nem divik.

Búj-búj-búj zöldet. Litánia után a leányok, sőt új menyecskék is karikáztak, búj-búj-zöldet játszottak végig a falun. Ez a játék akkor szűnt meg, amikor a kocsí-úton a nagyobb mérvű kocsi és autó forgalom megindult.

Húshagyó hétfőn az asszonyok énekszóval, táncolva járták az utcákat. A szőlőből jöttek, ahová ezen a napon férfinak betenni a lábát tilos volt. Kedd a férfi napja volt.

Valamikor a házasságot a fiatalok nem a szeretet alapján kölcsönös megértéssel kötötték meg, hanem rendszeren a férfi szülei állapították meg, kit kell a fiuknak elvenni. Mérlegelték a vagyon szaporodását, megállapították, mit kell a leendő menynek a házhoz hoznia.

Koma-tál. Keresztelő után 1-2 hétig délben meg-rakott kosárral, kézben a borosüveggel /lássa mindenki, hogy bort is visznek/, ment a komaasszony az új anyához.

Az újszülött borjúnak a nyakára piros rongyot kötöttek, hogy szem ne ártson.

Népzene.

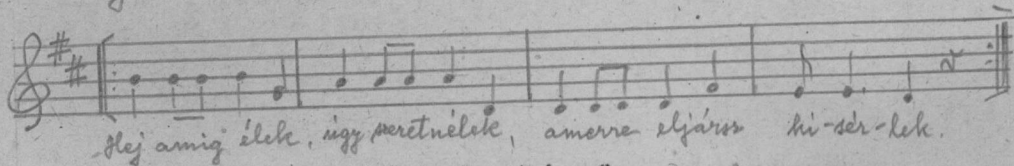
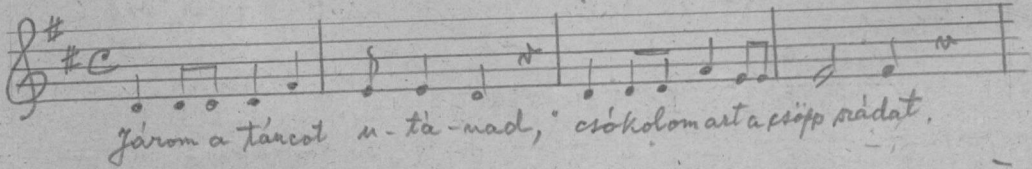
Valamikor falunkban állandó cigány-zenekar volt. Ezek voltak hivatva a magyar nép zenei termékeit terjeszteni. Falunk elmaradottságát jellemzi, hogy semmiféle alkalmi dal nem volt divatban. Nem ismernek kukorica fosztást, szüreti mulatságot, de még

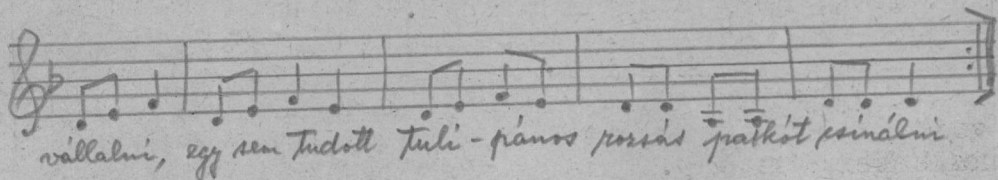
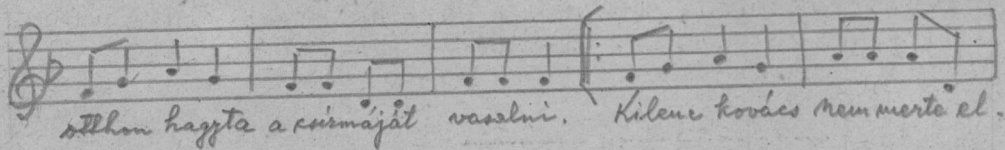
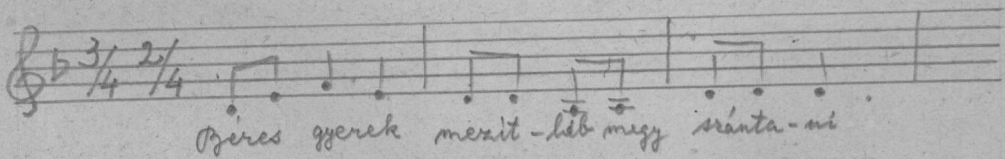
a mindenütt divatban volt pásztorjátékokat, betlehemesdit sem kultiválták. Ez is bizonyítja, hogy milyen keveset foglalkoztak ezzel a néppel a multban.

Népdalok, pásztor-dalok alig születtek.

Sass József parasztköltőnek van néhány dala. Ilyen:

1. Járom a táncot utánad,
Csókolom azt a csöpp szádat.
Hej, amig élek, úgy szeretnék,
Amerre eljársz kísérlek.
2. Rózsás ruhádat én vettem,
Subám zsebéből fizettem.
Haj, de megérte, nem kell más érte,
Szeressük egymást én meg te.
3. Szeressük egymást galambom,
Legyél az esti csillagom.
Hej, de jól esne, ha minden este
Két csillag szemed keresne.

1. Béres gyerek mezitláb megy szántani,
Otthon hagyta a csizmáját vasalni.
Kilenc kovács nem merte elvállalni,
Egy sem tudott tulipános, rózsás patkót
csinálni.
2. A tizedik elmerte azt vállalni,
Tudott is az béres csizmát vasalni.
Tudott is az béres csizmát vasalni,
Rozmaringos, tulipános, rózsás patkót
csinálni.
3. Béres legény béres lányát szereti,
Az anyja meg az ablakon neveti.
Az anyja meg az ablakon neveti,
Hogy a lányát béres legény tiszta szivből
szereti.
4. Béres legény te rakd meg a szekeret,
Sarjú túske meg ne szúrja kezemet.
Fából van a vella nyele csinyálva,
Feltöri a tenyeremet fájdalmasan
csunyára.

A cigány zenekar néhány évtizeddel ezelőtt Kaposvárra költözött. Alakult polgári zenekar, de ez rövid életű volt. A közelmúltban énekkara is volt a falunak. Ma megfelelő vezető hiányában ez sincs.

A színjátszás 1908 táján indult meg. A „Falu rossza” volt első diadalmas szindarabjuk. Utána minden évben voltak kisebb-nagyobb sikerű előadásai.

Legutóbb 1948-tól a „Kultur gárda” tevékenykedett 1952-ig. Ebből alakult az énekkar. Mindkettő szünetel.

I

Van a temetőknek egy érdekes lakója. Sirkővének felírása a következő.

Itt nyugszik Nagy Jani, a „Beszegődtem Tarnócára” népdal szerzője, emelte Tallián Andor.

Nagy Jani a Tallián család irnoka, a bor különös imádója.

I

Egy valóban megtörtént eseményt őriz a nép és adja, mint mondát szájról-szájra.

Juhász András Bogáton szolgált, juhász volt. Amikor a nyáját éjjel őrizte, elaludt. A birkák elszéledtek és 13 db. a lucernásban felpuffadt. A bogáti pusztá tiszttartója Juhász András sertéseiből

kárpotlásul az uradalom részére néhány darabot viszatartott. Szekérre rakatta Juhász András butorait, kivitette a határra, a szabad ég alatt lerakatta. Így lett Juhász Andrásból betyár.

A tisztartónak igen szép sertés-állománya volt. Ezt Juhász András fényes nappal elhajtotta.

Az osztópáni vörös bíró -Szován György,- egy állami kataszteri mérnökkel az andormajori dombon járt, amikor látta, hogy a magasdi-domb alatt hajtotta András a falka disznót. Odakiáltott Juhásznak, kérdeve, hová hajtja a falkát?, mikor az nem az övé? András azt válaszolta, hogy az övé sem, hagyja őt az útján békében menni, nem szegény emberét hajtja!

A vörös bíró azonnal intézkedett, hogy a falka vissza kerüljön a gazdájához. Harmadnapra a vörös bírót holtan találták a lakásán.

Lakóházak.

A lakóházak, kevés kivétellel egyszobás, szegényes házak. Falaik vert-agyagból készültek és készülnek ma is, csak a fundamentum és az épület sarkai készülnek téglából. Padlózata vert agyag, a tetőzet többnyire náddal fedett, vagy szalmafedeles, csak kevés helyen cserép. A legrégebbi épületek Sass József gazda házának egy része, amely már 1848-ban állott.

Népvisélet.

Különös népvisélet nem alakult és nem alakulhattott ki éppen a nép vegyes összetétele miatt sem. Ha volt is a nőknek valamelyes szebb öltözetük, azt inkább vasárnapi ruhának nevezték, és alig különbözött a szomszédos községek asszonyainak öltözetétől. Talán egy érdekességet mégis megemlíthetünk: a díszesebb öltözet a hosszú, fekete selyemből készült rakott szoknya, és a feltűnően hosszú kabátszerű bluz, hosszú ujjakkal, zárt nyakkal.

Népi táncokat

Népi táncok, vagy táncos népszokások is alig akadnak. A férfiak a verbunkost járták, a párok a csárdásnak voltak a kedvelői. A népi szokásoknál említettünk egy-két táncot.

12-17

18

20
1

16

Z Á R S Z Ó .

Mikor 1945.IV.14.-én kezembe jutott a Megyei Tanács Vb. X. Okt. Osztály körlevelé, amely felhívja a pedagógus társadalmat a községek monografiájának elkészítésére, nagy örömmel ragadtam meg az alkalmat, hogy bekapcsolódjam ebbe a munkába.

Nincs szebb, magasztosabb feladat, mint Hazánk történelmét, nyelvét, földjét ismertetni, tanítani. Bármilyen kicsiny legyen is egy-egy történelmi, vagy földrajzi rész tanulmányozása és tanítása, mindenkor érdemes, mert ezekből a részletekből tevődik össze az egész magyar haza képe, ismerete.

Ha valaha, úgy ma igen fontos, hogy az iskola összeforjon az élettel. Hazánk is, mint minden haladni vágyó kulturnép, óriási átalakuláson megy át. A szocialista elgondolások gyökerében megváltoztatják minden életjelenséget. A mult elavult politikai és társadalmi elgondolásai eltűnnek, újak lépnek a helyébe. Ezzel együtt új embernek is kell kialakulnia, a szocialista embernek. Ezt az új embertípust az iskola neveli.

A gyermek egy bizonyos környezetben születik, ezzel rendszerint összenő. Érdeklődési körébe első sorban a környezetének jelenségei esnek. Az iskola nevelőinek ezt a környezetet kell tudatosítania. Elsősorban s elsőrendű életszükséglet, hogy a gyermek megismerje szülőföldjét, ennek helyzetét, multját, jelenjét, földrajzi-, gazdasági-, társadalmi viszonyait. Ismerje meg mindazon tényezőket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy úgy gazdasági-, mint politikai és kulturális szempontból szükségesek ahhoz, hogy Hazánk szocialista felépítéséhez hozzájárulhasson.

Kis munkánk egyetlen célja: minden kis osztópáni gyermek lelkébe olyan magot hinteni, amely mag mély gyökeret verve kedves, színes emlékek terebélyes fájává fejlődjék. Ohajunk, hogy a „Lakóhelyismeret” majd az életben is kellemes gondolatokkal kösse községünk lakóit az iskolához.

±

Ebben a kis monografiában valamivel többet nyújtunk, mint amennyit a III.oszt. 8-9 éves gyermek szellemi képessége elbir. Úgy gondoljuk, a tanítónak többet kell tudnia, mint amennyit növendékeinek nyújtani akar. Minden esetre úgyesen kell a monografiából kiszedni azokat a gondolatokat, ame-

lyek szükségesek a II.oszt. tárgyi és nevelői ismereteknek bővítésére.

±

Ha a monografiánkat valaki figyelmesen megnézi, látja, hogy a megyével is foglalkozunk. Természetes. Községünk nem állhat, mint oázis a sivatagban. Nem lett és nem fejlődött önmagától. Valahonnan lett, valami segítette a fejlődéshez. Ez a valami a megye. Ezért indultunk ki a megyéből.

Források.

- Országos Levéltár .....Budapest.
 Megyei Levéltár .....Kaposvár.
 Megyei Múzeum .....Kaposvár.
 Egyh.megyei Levéltár .....Veszprém.
 Dr.Csánki D.Somogy megye Monografiája.
 Szabó-Gyulai-Rexa.Somogy és Kaposvár monografiája.
 Rk.Egyh.község irattára.....Osztopán.
 Izr.hitközség irattára.....Kaposvár.
 Sass József gazda, parasztköltő .. Osztopán.

K É P E K M A G Y A R Á Z A T A .

1. Török-lik, a sikorai ősi falu nyoma.
2. Kísszeláki patak.
3. A kísszeláki patak töltése, amely- monda sze-
rint- a rómaiak útja volt.
4. A „Hétvezérfa! A 7 vezér emlékére ültették a
templom mögött 1893-ban.
5. Benkő család földjén, a Frácska közelében ré-
gi vár nyomaira bukkantak a föld mélyén.
Hogy kinek volt a vára, kutatni kellene.
6. A Perneszi vár helye. A romok törmelékeit el-
hordták, az alap a régi helyén van.
7. Mészáros Sándor háza. Valamikor Varju Jónás la-
kott itt, aki Druga Pistát fejszével agyon-
verte. Erről ballada Sass József gyűjte-
ményében található.
8. A régi rk. iskola.
9. MÁV. állomás.
10. Téglagyár.
11. Ovoda.
12. Népi viselet. / Ivók Éva és Szász Magda./
13. Rk. templom.
14. Földm. Szövetkezet boltja.
15. Az új áll. ált. iskola. /Tallián család kast./
16. A falu legöregebb férfiai és asszonyai csár-
dást táncolnak.
17. A legfiatalabb táncosok. /Vincze Jancsi és Sza-
bo Ilonka I.oszt. tanulók./
18. Orvosi rendelő és orvoslakás.
19. A verbunkos.
20. Utca-részlet.
21. " " .
22. " " .